

TRIDESET DRUGI MARULIĆEVI DANI

ZNANSTVENI, KNJIŽEVNI
I IZDAVAČKI PROGRAM

Split,
21–23. travnja 2022.

KNJIŽEVNI KRUG SPLIT
MARULIANVM

SPLIT
2022

TRIDESET DRUGI MARULIĆEVI DANI

Split, 21–23. travnja 2022.

**Glavni organizator
znanstvenoga, književnog i izdavačkog programa:**

Književni krug Split

Suorganizatori:

Društvo hrvatskih književnika
Društvo prijatelja kulturne baštine Split
Etnografski muzej Split
Odsjek za klasičnu filologiju Filozofskog fakulteta
Sveučilišta u Zagrebu
Zavod za znanstveni i umjetnički rad HAZU u Splitu

**Znanstveni, književni i izdavački program Marulićevih dana
novčano su pomogli:**

Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske
Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske

KALENDAR ZBIVANJA

ČETVRTAK 21. TRAVNJA

17.30 Etnografski muzej Split

Svečano otvorenje znanstvenoga, književnog i izdavačkog programa
Trideset drugih Marulićevih dana
Prigodno slovo: Ivan Lupić (Rijeka)

18.00 Etnografski muzej Split

Predstavljanje knjige:
Macaronica Croatica, priredio i preveo Šime Demo, Književni krug Split
– *Marulianum*, Split, 2019.
Govore: Bratislav Lučin i priređivač

18.45 Trg braće Radića

Polaganje lovor-vijenca na spomenik Marka Marulića

19.00 Crkva sv. Frane

Sv. misa
Prigodna riječ Ivanke Kuić i polaganje vijenca na Marulićev grob (Društvo
prijatelja kulturne baštine Split)

PETAK 22. TRAVNJA

9.30 Etnografski muzej Split

Colloquium Marulianum XXXII (prvo zasjedanje)

18.00 Etnografski muzej Split

Predstavljanje knjige:

Pavao Ritter Vitezović, *Epistolae metricae*, izdanje i uvodna studija Violeta Moretti i Gorana Stepanić, Književni krug Split – *Marulianum*, Split, 2019.

Govore: Neven Jovanović i priređivačice

18.45 Etnografski muzej Split

Predavanje:

Irena Bratičević i Ivan Lupić: Predstavljanje projekta *Hrvatska rukopisna kultura: djela, pisari, zbirke* (Hrvatska zaklada za znanost)

SUBOTA 23. TRAVNJA

9.30 Etnografski muzej Split

Colloquium Marulianum XXXII (drugo zasjedanje)

COLLOQUIVM MARVLIANVM XXXII

Organizatori:

Književni krug Split – *Marulianum*
Ispod ure 3/I, HR-21000 Split, Hrvatska

i

Odsjek za klasičnu filologiju Filozofskog fakulteta
Sveučilišta u Zagrebu,
Projekt *Hrvatska rukopisna kultura: djela, pisari, zbirke*
(Hrvatska zaklada za znanost)

KNJIŽEVNI KRUG SPLIT
MARVLIANVM

 Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu

Split, 22. i 23. travnja 2022.

Etnografski muzej Split, Iza Vestibula 4

PETAK 22. TRAVNJA

Voditelji: Bratislav Lučin i Gorana Stepanić

9.30 Etnografski muzej Split

Trpimir Vedriš (Zagreb): Iznašašće apostolskog podrijetla u sjeni turske prijetnje: tragovi humanističke hagiografije u petnaestostoljetnom Ninu

Luka Špoljarić (Zagreb): O počecima humanističkog pokreta u Šibeniku

Tomislav Bogdan (Zagreb): *Odiljam se* i tradicija *dipartite*

Ivan Lupić (Rijeka): Hanibal Lucić i Dubrovnik

11.30 – 12.00 Odmor

Borna Treska (Pisa): *Rime* (1599) Miha Monaldija

Neven Jovanović (Zagreb): Daniele Clario dubrovačkom nadbiskupu o Epidauru, 1505.

Silvia Fiaschi (Macerata): Leksikografski interesi Ilije Crijevića: preliminarna istraživanja

Leon Cvitić (Zagreb): Antički uzori Feliksa Petančića

SUBOTA 23. TRAVNJA

Voditelji: Neven Jovanović i Violeta Moretti

9.30 Etnografski muzej Split

Josip Vučković (Zadar): Latinski i talijanski predlošci rasprava o molitvi iz *Firentinskoga zbornika*

Miroslav Palameta (Mostar): *Judita* u ogledalima *Evanđelistara* i *Institucije*

Branko Jozić (Split): *Specchio d'essempi*: još jedan prilog recepciji Marka Marulića

Violeta Moretti (Pula): Samopredstavljачke taktike Bernardina Frankapana u *Oratio pro Croatia* iz 1522.

11.30 – 12.00 Odmor

Bratislav Lučin (Split): Do posljednjeg daha: Trankvil Andreis papi Piju V.

Dora Ivanišević (Osijek): Antun Medo: biografske crtice i forma, argumentacija i repertoar autoriteta njegovih djela

Gorana Stepanić (Pula): Koga je zapravo čitao Nikola Vitov Gučetić: nove spoznaje o izvorima u *Komentarima uz prvu knjigu Aristotelova »Retoričkog umijeća«*

Vlado Rezar (Zagreb): Prilog bibliografiji hrvatskog renesansnog humanizma: Gabriel Leporinus Pharensis (*fl.* 1568)

SAŽETCI I PODATCI O SUDIONICIMA SKUPA

Tomislav Bogdan
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
ODILJAM SE I TRADICIJA DIPARTITE

Adespotna ljubavna pjesma *Odiljam se* iz *Zbornika Nikše Ranjine* jedna je od najpoznatijih lirskih pjesama starije hrvatske književnosti. Zapisana je u prvome, starijem dijelu *Ranjinina zbornika* i pripada najstarijim slojevima dubrovačke renesansne lirike, po svemu sudeći onima koji su nastali krajem 15. ili na samom početku 16. stoljeća. U pjesmi se zaljubljeni muškarac obraća svojoj gospođi opraštajući se od nje zbog odlaska na daleko putovanje. Budući da je riječ o pokušaju da se održi već uspostavljena veza, koja bi mogla biti prekinuta zbog objektivnih okolnosti, očito je da *Odiljam se* nije petrarkistička pjesma o neuzvratioj ljubavi. U struci su o *Odiljam se* prevladala sljedeća mišljenja: a) nastala je pod snažnim utjecajem folklorne lirike, a njezin je metar neka varijanta metra bugarštice; b) nepoznati autor pokazuje osobitu jezično-izražajnu kompetenciju i umješnost; c) pjesmu bi trebalo promatrati, među ostalim zbog koncepcije muško-ženskog odnosa što je u njoj zastupljena, u izravnoj povezanosti s najstarijim tradicijama evropske vernakularne književnosti, u prvom redu sa srednjovjekovnom križarskom lirikom. Zoran Kravar nedavno je doveo u pitanje neke od navedenih tvrdnji, a ja ću ih u izlaganju pokušati sve u potpunosti odbaciti. Pokušat ću pokazati da je nastanak te poznate pjesme opravdanije povezivati s talijanskim pjesništvom s prijelaza iz 15. u 16. stoljeće, osobito s dvorskim pjesnicima i tradicijom *dipartita*, tada popularnih pjesama u kojima se obrađuje tema ljubavnog rastanka. Iako će u izlaganju biti ponuđeno novo čitanje tek jedne pjesme, pitanja koja se pri tome čitanju otvaraju važna su za proučavanje rane dubrovačke renesansne književnosti u cjelini. Takva su, primjerice, pitanja o različitim ljubavnim diskurzima koji se pojavljuju u našoj najstarijoj autorskoj lirici i o njihovim međusobnim odnosima, o eventualnoj izvedbenoj prirodi jednoga dijela te lirike te o ulozi folklornoga pjesništva ili popularne kulture u njezinu nastanku.

Tomislav Bogdan (Split, 1973) redoviti je profesor na Odsjeku za kroatistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Uža su mu područja zanimanja hrvatska ranonovovjekovna književnost, starija hrvatska i evropska lirika te teorija lirike, o čemu je u posljednjih dvadesetak godina objavio nekoliko desetaka znanstvenih radova. Autor

je triju znanstvenih knjiga: *Lica ljubavi. Status lirskog subjekta u kanconijeru Džore Držića*, Zagreb 2003, *Ljubavi razlike. Tekstualni subjekt u hrvatskoj ljubavnoj lirici 15. i 16. stoljeća*, Zagreb 2012, i *Prva svitlos. Studije o hrvatskoj renesansnoj književnosti*, Zagreb 2017. Od 2012. do 2021. bio je član uredništva časopisa *Umjetnost riječi. Časopis za znanost o književnosti, izvedbenoj umjetnosti i filmu*, a od 2022. članom je uredništva godišnjaka *Colloquia Maruliana*.

Leon Cvitić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
ANTIČKI UZORI FELIKSA PETANČIĆA

Ustanovljeno je već da Feliks Petančić pri sastavljanju svojih izvještaja o povijesti i ustroju Osmanskoga Carstva nije bio u potpunosti originalan, pa se tako zna da je svojevrсни strateški plan napada na Turke, naslovljen *Quibus itineribus Turci sint aggrediendi*, gotovo do u riječ prepisao iz relativno nepoznatog djela *Quos terrarum limites, quasve gentium regiones adeant in Turcos expeditionem affectantes et ex quibus Dalmatiae finibus iidem barbari in Germanorum agros excursiones faciant* ulcinjskog biskupa Martina Segona. Također, u Petančićevoj *Historia Turcica* locirani su cijeli odlomci, uglavnom počeci pojedinih poglavlja, za koje je utvrđeno da ih je preuzeo iz djela *Othomanorum familia seu De Turcarum imperio historia*, grčko-mletačkog humanista Niccolò Sagundina. Toliko je Petančić u svome prepisivanju bio slobodan da je čak i posvetu preuzeo od Sagundina, pri čemu je samo promijenio adresata. Ipak – zasigurno i zbog toga što je djelo još donedavno bilo dostupno samo u rukopisu – ništa dosad nije rečeno o antičkim uzorima u *Historia Turcica*.

Cilj je ovoga rada pružiti pregled antičkih djela i autora za koje se može ustanoviti da je Petančić iz njih crpio jezičnu građu i stilske poticaje. Prvo će biti riječi o autorima čiji se utjecaj u *Historia Turcica* može prepoznati tek u ponekoj preuzetoj sintagmi ili riječi. Zatim će se upozoriti na izvor iz kojega je Petančić najviše preuzeo, na pojedinim mjestima i cijele ulomke. Riječ je o djelu *Historiae Alexandri Magni* rimskoga povjesničara Kvinta Kurcija Rufa, što je zanimljivo jer se radi o autoru kojem je kritika često osporavala važnost i književnu kvalitetu. U radu će se pokušati odgovoriti na pitanje što je Petančić mogao postići uključivši u svoje djelo pojedine epizode iz Rufove povijesti o Aleksandru Velikom.

Leon Cvitić rođen je u Selcima Đakovačkim 1997. godine. Dvopredmetni studij anglistike te latinskog jezika i književnosti završava 2021. godine, obranivši na anglistici diplomski rad iz područja metafore i poredbene jezične analize (*Metaphorical Extensions of Perception Verbs in English and Croatian: A Comparative Analysis*), a na studiju latinskog jezika diplomski rad pod naslovom *Historia Turcica Feliksa Petančića*. Od 2021. sudjeluje na projektu *Hrvatska rukopisna kultura: djela, pisari, zbirke*. U fokusu su njegova znanstveno-istraživačkog interesa rukopisna baština na latinskom i hrvatskom jeziku iz razdoblja humanizma i renesanse te hrvatski latinizam općenito.

Silvia Fiaschi

Sveučilište u Macerati – Odsjek za humanističke studije
LEKSIKOGRAFSKI INTERESI ILIJE CRIJEVIĆA: PRELIMINARNA
ISTRAŽIVANJA

Ilija Crijević (*Aelius Lampridius Cerva*) zasigurno je bio jedan od središnjih likova u intelektualnoj panorami europskog humanizma posljednjih desetljeća 15. i početka 16. stoljeća, ogleadni primjer plodnih odnosa dviju jadranskih obala, koji su u tom razdoblju bili poticajni i za kulturne razmjene i razvitak. U pogolemu Crijevićeve književnom opusu – u novije ga je vrijeme istraživala Irena Bratičević, koja je, donoseći mnoge novine, pružila obuhvatnu sliku rukopisne predaje i s tim povezanih problema – poezija je sastavnica koja je dosad najviše privlačila pozornost proučavatelja, dakako i stoga što je Cerva, kao što je poznato, bio *poeta laureatus*. Važne studije autora kao što su npr. Stanko Škunca i Darko Novaković istaknule su formalne i sadržajne osobitosti njegovih stihova. Međutim, čini se da su bili zanemareni drugi vidovi njegova intelektualnog profila, kao što su leksikografski interesi, koji su nedvojbeno bili povezani – pa ih i treba povezivati – s njegovim predavačkim djelovanjem (možda *obtorto collo*) u dubrovačkoj javnoj školi (1497–1504). Ovaj će se prilog pozabaviti tom temom, posebno se zadržavajući na voluminoznom *Leksikonu* što ga je Ilija Crijević sastavio, a danas se čuva u rukopisu Biblioteca Nazionale Marciana, Lat. Z. 486 [= 1996]). Na njegovo je postojanje davno skrenuo pozornost Giuseppe Praga, ali dosad nije bio predmetom posebnih znanstvenih istraživanja.

Silvia Fiaschi izvanredna je profesorica srednjovjekovne i humanističke latinske književnosti na Sveučilištu u Macerati. U svojim istraživanjima uglavnom se bavi latinskim i grčkim humanizmom, kojem je istraživala filološke, književne i povijesno-kulturne

vidove, zatim sustave prijenosa teksta, rukopisnu i tiskanu tradiciju. U središtu njezinih istraživanja je lik Francesca Filelfa, kojim se bavi u opsežnu projektu (<http://philelfiana.unimc.it/>) i nizu publikacija, među kojima su izdanja *Satyrae* (2005); radovi *Francesco Filelfo e la Bibbia* (2016), *Nobilitare il medioevo intorno a Giovenale: Filelfo fra interpretazioni e riscritture* (2020); zbornici *Philelfiana. Nuove prospettive di ricerca sulla figura di Francesco Filelfo* (2015), *Filelfo, le Marche, l'Europa: un'esperienza di ricerca* (2018). Od ostalih izdanja spomenuti je Atanazijeva *Opuscula* u prijevodu Ognibenea da Loniga (2006), *Repertorio delle traduzioni umanistiche a stampa* (2008), zbornik *Tideu Acciarini maestro e umanista fra Italia e Dalmazia* (2014). Nakon istraživanja o Tideu Acciariniju pokrenula je istraživanja na temu humanizma u Dalmaciji te odnosa između Italije i Hrvatske od 14. do 16. stoljeća, kojima je od 2021. posvetila cikluse predavanja na webinaru *Umanesimo adriatico: ricerche, racconti, letture* (<https://ciram.unimc.it/focus/umanesimo-adriatico/eventi>).

Dora Ivanišević

Filozofski fakultet Sveučilišta u Osijeku

ANTUN MEDO: BIOGRAFSKE CRTICE I FORMA,

ARGUMENTACIJA I REPERTOAR AUTORITETA NJEGOVIH DJELA

Antun Medo Kalos ili Kaloš (*Antonius Medus Callos*; Dubrovnik, ? – Dubrovnik, 1603.) dubrovački je građanin trgovac i filozof amater, čiji filozofski *floruit* pada u posljednje desetljeće 16. stoljeća. Medin opus broji tri djela na latinskom objavljena na samom kraju 16. stoljeća u Veneciji, u tiskari Francesca Barilletta: *Tumačenje uz dvanaestu knjigu Aristotelove »Metafizike«* (*In librum duodecesimum Metaphysicae Aristotelis expositio*, 1598.), *Tumačenje uz sedmu knjigu Aristotelove »Metafizike«* (*In librum septimum Metaphysicae Aristotelis expositio*, 1599.) i *Neke primjedbe o Porfirijevim »Predikabilijama«* (*Quaedam animadversiones in Praedicabilia Porphyrii*, 1600.). Ona ga čine jednim od glavnih predstavnika kasnorenesansnog aristotelizma u Dubrovniku.

O Medi se malo zna, a glavni izvor za njegov život donedavno su bili paratekstovi u njegovim knjigama i epigrami njegova učitelja i prijatelja Didaka Pira; biografski podaci upotpunjeni su arhivskom građom otkrivenom u Državnom arhivu u Dubrovniku (najvažniji su ženidbeni ugovor Mede s Marijom pok. Paškvala Matulinović iz 1579. i Marijina oporuka iz 1620.). Na temelju te građe u prvom se dijelu ovoga izlaganja iznose revidirani i upotpunjeni bio-bibliografski podaci o Medi. Drugi dio izlaganja posvećen je Medi kao filozofu. Na primjeru njegova *Tumačenja dvanaeste knjige Aristotelove »Metafizike«* i njegovih *Primjedbi o*

»*Predikabilijama*« (djelu kasnoantičkoga platonovca Porfirija koje je sve do u renesansu činilo osnovu obaveznoga filozofskog kurikula), nastoji se pokazati veza između dviju komentatorskih formi, Medinih ciljeva i argumentacijskih postupaka. Među njima su najzastupljeniji pozivanje na autoritet te polemičke strategije usmjerene protiv Porfirija i »uobičajenog načina filozofiranja«. Jedini i nepobitni autoritet jest Aristotel, a u oba djela, u skladu s Medinim predmetnim tekstovima, po citiranosti prednjače *Metafizika* i logička djela *Organona*. U izlaganju će se nastojati utvrditi koje je latinske prijevode i izdanja Medo rabio.

Dora Ivanišević poslijedoktorandica je na Odsjeku za povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Osijeku, a njezina prethodna akademska zaposlenja uključuju poslijedoktorat na projektu *Hrvatski renesansni aristotelizam* pod voditeljstvom dr. sc. Pavele Gregorića pri Institutu za filozofiju u Zagrebu i poslijedoktorat na Sveučilištu Brown (SAD). Alumna je Filozofskoga fakulteta u Zagrebu, gdje je diplomirala povijest, latinski s rimskom književnosti i arheologiju, te Srednjoeuropskoga sveučilišta u Budimpešti, gdje je magistrirala (2011.) i doktorirala (2017.) pod mentorstvom dr. sc. Volkera Menzea na temama iz rimske epigrafske kulture. Područja znanstvenih interesa su joj kasnoantičko društvo i kultura te recepcija antike u renesansi. U suradnji sa P. Gregorićem pripremila je latinsko izdanje i hrvatski prijevod dvaju filozofskih komentara Antuna Mede.

Neven Jovanović

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

DANIELE CLARIO DUBROVAČKOM NADBISKUPU O EPIDAURU, 1505.

U vatikanskom rukopisu Ott. lat. 707, na folijima 234–239 (oni čine poseban sveščić), nalazi se, po svemu sudeći vlastoručno, pismo humanista iz Parme Danielea Clarija upućeno iz Dubrovnika 15. listopada 1505. Giulianu Maffeiju, nedavno izabranom dubrovačkom nadbiskupu. Pismo je dosad bibliografski opisano (*Codici latini datati della Biblioteca apostolica vaticana*, 1997), ali u proučavanju renesansnog i humanističkog Dubrovnika nezapaženo. Pokazuje se da ima dva cilja: obavještava o antičkim korijenima Cavtata, odnosno Epidaura, te, u ime dubrovačke zajednice, nagovara nadbiskupa da dođe u Grad; Maffei, nadbiskup od 1505. (umro 1510), u Dubrovniku nikad nije bio. Stilom i sadržajem pismo demonstrira Clarijevu humanističku naobrazbu i senzibilnost, njegove grecističke kompetencije te svjedoči o trenutku u kojem je humanist preuzeo dužnost kancelara Republike.

Neven Jovanović (doktorirao 2005) redoviti je profesor na Odsjeku za klasičnu filologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Od 2009. urednik je računalne zbirke *Croatiae auctores Latini* (zbirka sadrži oko pet milijuna riječi: www.ffzg.unizg.croala). Autor je knjige *Stilističko čitanje Marulićeva Evandelistara* (2011). Od 2013. do 2015. zajedno s Lavom Šubarićem (Innsbruck), vodio je istraživački projekt *Croatia et Tyrolensia – računalna usporedba hrvatske i tirolske novolatinske književnosti*. Član je uredništva godišnjaka *Colloquia Maruliana* (od 2008) i suradnik na projektu *AdriArchCult – Architectural Culture of the Early Modern Eastern Adriatic* (voditeljica Jasenka Gudelj, Sveučilište Ca' Foscari, Venecija, od 2020). Prevodi s klasičnih jezika (Plaut, Eshil, Homer, Ovidije).

Branko Jozić
Marulianum, Split
*SPECCHIO D'ESSEMPI: JOŠ JEDAN PRILOG RECEPCIJI MARKA
MARULIĆA*

O zanimanju za djela nekog autora svjedoči i njihova recepcija. U Marulićevu slučaju ona je dojmlijava, posebno u 16. i 17. st. Potvrđuje to i broj izdanja (u izvorniku i prijevodima) kao i broj njegovih knjiga u fondovima svjetskih knjižnica. Darko Novaković otvorio je 2011. novo poglavlje istraživanja izlaganjem »Marulić u protoenciklopedijama 16. i 17. stoljeća«. Zastupljenost splitskog pisca u priručnicima koji sabiru razna znanja važan je pokazatelj jedne vrste recepcije njegovih djela.

Ovdje želim skrenuti pozornost na dosad nezamijećeni kompendij naslovljen *Speculum exemplorum*, zbirku moralističkog sadržaja, nesumnjivo nakladničku uspješnicu: što u izvorniku, što u prerađbama i prijevodima imala je do 1747. više od trideset izdanja. Prvi je put objavljena anonimno (Deventer, 1481), a kasnije je vezana uz ime tiskara Gillesa Goudsmida (Aegidius Aurifaber, 1485–1558). Ipak, na temelju primjera navedenih u *Distinctio X*, od kojih su neki kompilatoru poznati samo iz usmenih izvora, smatra se da joj je sastavljač bio Johannes Busch (1399–1479. ili 1480). U tri izdanja iz Hagenaua (1512, 1515, 1519) pojavljuje se duži naslov: *Speculum exemplorum omnibus christicolis salubriter inspiciendum ut exemplis discant disciplinam*. Od 1603. slijedi niz izdanja pod naslovom *Magnum speculum exemplorum ex plusquam sexaginta autoribus pietate, doctrina et antiquitate venerandis, variisque historiis, tractatibus et libellis excerptum ab anonimo quodam, qui circiter annum Domini 1480 vixisse deprehenditur*. Kao priređivač naveden je Joannes Maior (1542–1608). U Majorovim izdanjima na početku je

donesen popis autora od kojih su primjeri preuzeti, a među njima nalazimo i našeg Marulića; u tekstu smo identificirali samo jedan primjer iz njegove *Institucije*.

U izlaganju će se razmotriti njegova izvedenica na talijanskom, naslovljena *Specchio d'esempi da diuersi santi auttori estratto...* (Venecija, 1583; do 1679. trinaest izdanja), koju je, sudeći po posveti, priredio Euangelista Ortense (djelovao oko 1580). Zbirka sadrži primjere za 135 pojmova u abecednom redoslijedu (od *Accidia* do *Voto* i *Hvmiltà*), a na kraju su još dodani »esempi diversi«. Polovica tih pojmova podudarna je s onima iz *Distinctio IX* prethodno spomenute kompilacije na latinskom, kojom se Ortense očito služio. No nama je važnije što je višekratno posezao i za Marulićevom *Institucijom*, katkad iz nje preuzimajući gotovo cijela poglavlja. Ta će se mjesta identificirati, ukazati na sličnosti i razlike u odnosu na Marulićev tekst, zatim na neke neobičnosti, te će se pokušati utvrditi je li mu predložak bio latinski izvornik ili talijanski prijevod Remigia Fiorentina.

Branko Jozić magistrirao je na *Augustinianumu* u Rimu 1991. Od 1995. radi u *Marulianumu*. Objavio je knjige: *Problem religijske netolerancije* (1995) i *Riječ u slici* (2009); zajedno s Bratislavom Lučinom *Bibliografiju Marka Marulića. Prvi dio: tiskana djela (1477–1997)* (1998). Autor je više studija o Maruliću u godišnjaku *Colloquia Maruliana* i članaka s religijsko-filozofskoga i kulturološkog područja. Bavi se prevođenjem otačkih i drugih djela.

Bratislav Lučin

Split

DO POSLJEDNJEG DAHA: TRANKVIL ANDREIS PAPI PIJU V.

Život trogirskoga humanista Frane Trankvila Andreisa (1490–1571) bio je sve do sredine 16. st. ispunjen putovanjima u diplomatskoj službi raznih vladara i velikaša te nastojanjem za književnom afirmacijom. Protutursku zauzetost i poziv na ujedinjenje Europe iskazivao je u brojnim govorima i pjesmama, dok je u dijalozima uglavnom obrađivao filozofske teme. Iako se u svojim šezdesetim godinama povukao iz javnog života i boravio u rodnom gradu, Andreis je nastavio pozorno pratiti vojna i politička zbivanja svojega vremena, osobito napredovanje Osmanlija u istočnoj Europi i na Sredozemlju. Trajno indigniran zbog zastranjenja u Katoličkoj crkvi (bogaćenje, simonija, nepotizam) te neslogom i kalkuliranjem europskih vladara kad je riječ o vojnom otporu osmanlijskim osvajanjima, ostarjeli je Andreis svoje nade usmjerio prema papi Piju V. (1566–1572), o kojem ushićeno

piše u pismu Antunu Vrančiću iz veljače 1570. Negdje tijekom zime 1570/1571, u kritičnom razdoblju kada papa pokušava uspostaviti vojni savez katoličkih država (Svetu ligu) protiv Osmanskoga Carstva, a osmanlijska vojska nemilosrdno napada Famagustu, posljednje kršćansko uporište na Cipru, Andreis piše odlučnu poslanicu naslovljenu *Summo pontifici Pio V.* U njoj iznosi bespoštednu kritiku Crkve i njezinih premeta kao i svjetovnih vladara te odlučno upozorava papu kako je upravo na njemu da hitno uspostavi valjani prioritet djelovanja: od borbe protiv »heretika«, tj. protestanata, kudikamo je važniji snažan i jedinstven vojni otpor Osmanlijama na kopnu i moru.

Nije poznato je li taj tekst – po svemu sudeći posljednje djelo trogirskoga humanista – došao do naslovljenika, ali zna se da su postojala dva prijepisa originala, od kojih je jedan 1576. posjedovao Trankvilov nećak Frane Andreis. Godine 1577. prijepisi su dospjeli u ruke mletačke inkvizicije, koja je pokrenula proces protiv Frane Andreisa zbog posjedovanja heretičkih spisa, ali i protiv autora, tada već odavno pokojnoga Trankvila Andreisa. Dokumenti procesa čuvaju se u Državnom arhivu u Veneciji, u fondu Svetog oficija (omotnica 41). Uz brojne izjave svjedoka i druge zapise tu se nalazi i jedan od dva spomenuta prijepisa Andreisove poslanice, koja je tako sačuvana do danas. Posebnu zanimljivost tom rukopisnom primjerku daje neočekivani paratekst – komentari inkvizitora zapisani na marginama. Iako je u literaturi (Silvano Cavazza, Gábor Barta) prikazan sadržaj i kontekst nastanka poslanice Piju V, do danas je ona ostala neobjavljena. Svrha je ovog rada dodatno osvijetliti okolnosti nastanka teksta i njegovu rukopisnu sudbinu, prikazati ne samo Andreisove političke stavove nego i književne aspekte poslanice te ponuditi prvo njezino izdanje.

Bratislav Lučin (Split, 1956) diplomirao je na Filozofskom fakultetu u Zadru, magistrirao i doktorirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od 1986. radio je kao urednik u Književnom krugu Split, od 1995. do 2020. bio je voditelj *Marulianuma*. Suurednik je godišnjaka *Colloquia Maruliana* i glavni urednik edicije *Sabrana djela Marka Marulića*. Objavio *Bibliografiju Marka Marulića. Prvi dio: tiskana djela (1477–1997)* (sa B. Jozićem, 1998), priredio izbore iz Marulićeva opusa na hrvatskom, engleskom, njemačkom i španjolskom, *Marulićev opis Splita* (2005), *Život Marka Marulića* Frane Božićevića (2007), izbor iz djela Mirka Tomasovića (*Domaća tradicija i europski obzor*, 2009); autor je knjige *Iter Marulianum: od Splita do Venecije tragovima Marka Marulića* (Rim, 2008). Sa D. Novakovićem za *Sabrana djela Marka Marulića* priredio je i preveo *Latinske stihove* (2005). Za niz *Stoljeća hrvatske književnosti* priredio je sveske Marko Marulić, *Hrvatski stihovi i proza* (2018) i (prema izdanju B. Glavičića) Marko Marulić, *Davidijada* (2019). U nizu *Catalogus Translationum et Commentariorum* objavio je prilog *Petronius Arbitr. Addenda et Corrigena* (2016).

Ivan Lupić
Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci
HANIBAL LUCIĆ I DUBROVNIK

Odnos Hanibala Lucića prema Dubrovniku, posebno pak prema dubrovačkoj književnosti, ne prestaje biti predmetom znanstvene rasprave. Dok se s jedne strane Lucića primarno vidi kao djelatnog zagovornika šire književne zajednice na hrvatskom jeziku unutar koje bi Dubrovniku pripadalo vodeće mjesto, s druge se strane naglašava Lucićeva fascinacija dubrovačkim aristokratskim modelom vlasti imajući osobito u vidu krvave sukobe između pučana i vlastele na otoku Hvaru u drugom desetljeću šesnaestog stoljeća. Ovaj prilog nastoji doprinijeti postojećoj raspravi uzimanjem u obzir dosad nerazmatranih svjedoka Lucićeva književnog rada, prije svega njegovih talijanskih soneta, kao i sagledavanjem Lucićevih političkih nazora kroz njegovu višestruku uključenost u komunalni život Hvara.

Ivan Lupić redoviti je profesor na Odsjeku za kroatistiku i na Odsjeku za anglistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci. Njegova najnovija knjiga, *Subjects of Advice: Drama and Counsel from More to Shakespeare*, objavljena je 2019. godine. U Hrvatskoj je objavio knjige *Prijetvorni subjekt* (2007), *Shakespeare između izvedbe i knjige* (2010) te *Prvi hrvatski Shakespeare* (2016). Njegova kroatistička zanimanja ogledaju se u nizu znanstvenih studija u kojima se bavi djelima pisaca dubrovačke i dalmatinske renesanse. Nedavno je otkrio dosad nepoznatu zbirku pjesništva Hanibala Lucića, objavljenu u Veneciji 1556. godine. Godine 2020. bio je stipendist istraživačkog centra Villa I Tatti u Firenci te Instituta Warburg u Londonu.

Violeta Moretti
Filozofski fakultet Sveučilišta u Puli
SAMOPREDSTAVLJAČKE TAKTIKE BERNARDINA FRANKAPANA
U *ORATIO PRO CROATIA* IZ 1522.

Oratio pro Croatia (*Govor za Hrvatsku*) propagandna je knjižica iz 1522. godine, koja se sastoji od posvetnoga pisma papi i triju govora kneza Bernardina Frankopana. Održao ih je u Nürnbergu pred odličnicima Svetoga Rimskoga Carstva, a njihova je svrha bila dobiti pomoć za borbu protiv Osmanlija. Napose je knjižica trebala poslužiti kao promidžbeno sredstvo u poticanju i uobličavanju protuosmanskoj raspoloženja. Međutim ni usmeni nastupi ni tiskovina nisu

osigurali potpun uspjeh Bernardinove diplomatske misije, unatoč tome što je ona bila dijelom koordiniranih nastojanja hrvatskog, ugarskog i papinskog izaslanstva. U izlaganju će se prikazati, kontekstualizirati i protumačiti samopredstavljачke tehnike kojima se knez Bernardin poslužio u *Govoru za Hrvatsku*, i to na temelju definicije samopredstavljanja kao ponašanja kojemu je svrha stvoriti, preoblikovati ili očuvati dojam o sebi u umovima drugih. Koncept samopredstavljanja dolazi iz socijalne psihologije, koja ga smatra temeljnim obilježjem socijalnog ponašanja; samopredstavljачke tehnike uključuju umiljavanje (engl. *ingratiation*), samoisticanje (*self-promotion*), predstavljanje uzora (*exemplification*), zastrašivanje (*intimidation*) i predstavljanje sebe bespomoćnim (*supplication*). Budući da utječu na stvaranje dojma kod primatelja, općenito su važan čimbenik društvenoga uspjeha. Konkretna primjena taktika koje se očituju u *Govoru za Hrvatsku* prikazat će se uzimajući u obzir dosadašnje spoznaje o društvenim ritualima Bernardinova doba, ali i retoričkim postupcima karakterističnima za javni govor. Kako se radi o pisanome tekstu, u izlaganju izdvajamo verbalne taktike, a težište je na analizi jezičnih sredstava kojima se one ostvaruju. Među spomenutim taktikama u Bernardinovu govoru zapažaju se tzv. umiljavanje, čija je svrha prikazati sebe kao dopadljivu i prihvatljivu osobu; samoisticanje, kojemu je svrha stvaranje javnog identiteta koji se temelji na prikazivanju sposobnosti, vještina, postignuća i sl.; predstavljanje uzora, kojime se stvara slika o sebi bilo kao primjernoj, moralnoj, vjerodostojnoj osobi, osobi s integritetom i sl. Zastrašivanja, što je taktika kojom se sebe prikazuje kao opasnu osobu, u *Govoru za Hrvatsku* nema, no, s druge strane, taktika predstavljanja sebe bespomoćnim pred daleko nadmoćnijim neprijateljem ključna je u argumentaciji traženja potpore u borbi protiv Osmanlija.

Violeta Moretti doktorirala je 2014. na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Docentica je na Odsjeku za klasičnu filologiju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli. Suradnica je u istraživačkim projektima HRZZ-a *Ritualni, ceremonije i simboli hrvatskog srednjovjekovlja u Europskom kontekstu (800–1600)* i *Predmoderna hrvatska književnost u europskoj kulturi: kontakti i transferi*. Znanstvene radove objavljuje od 2009. godine, a suautorica je i dviju znanstvenih monografija: *Bernardin Frankapan Modruški, Oratio pro Croatia. Govor za Hrvatsku (1522.)* s Ivanom Jurkovićem te Pavao Ritter Vitezović, *Epistolae metricae* (uvodna studija i kritičko izdanje) s Goranom Stepanićem. Njezini znanstveni interesi pretežito se vežu uz novolatinske i jezikoslovne teme.

Miroslav Palameta
Mostar
JUDITA U OGLEDALIMA EVANĐELISTARA I INSTITUCIJE

Kršćanska sastavnica Marulićeva hrvatskog spjeva, a posebno njezini moralni aspekti, jasno se zrcali u njegovim latinskim knjigama *Instituciji* i *Evanđelistaru*. U prvoj su donesene jezgrovite moralne projekcije gotovo svih važnijih likova *Judite*, a u drugoj se zrcali cjelokupni etički habitus *Judite*. Tako se odrednica razboritosti s početka spjeva prepoznaje kao trag aristotelovskog etičkog toposa iz nekih tvrdnji u *Evanđelistaru*. Nekoliko frazema, koji su u dosadašnjoj recepciji *Judite* smatrani pukim kompromisima u dobivanju rime, pokazuju se u primjerima iz *Evanđelistara* kalkovima iz latinskog biblijskog diskursa. Također mimika, geste i uopće govor tijela, koji se u istom kontekstu navode kao manifestacije ljudskih mana ili vrlina, osvjetljavaju slične aspekte u karakterizaciji likova iz Marulićeva hrvatskog spjeva. Pozornije će se promotriti opsežne latinske cjeline o poniznosti i oholosti, dakle o moralnoj antitezi na kojoj se izgrađuje fabula spjeva. Prateći te podudarnosti, izlaganje će se također osvrnuti na novouočene aspekte preuzete iz tomističke tradicije, koji se u svojim varijacijama ponavljaju posebno u molitvenim sekvencama. Kako se u tom kontekstu, u cjelini koja u *Evanđelistaru* raspravlja o grijehu oholosti, donosi Marulićeva opširnija refleksija o aktualnom turskom osvajanju kršćanskih zemalja, ponovno će se razmotriti pitanje je li pjesnik u zamisli spjeva i izboru biblijske teme imao na umu i aktualna zbivanja svog vremena, odnosno bi li se suprotstavljena mišljenja o alegoričnosti *Judite* mogla pomiriti.

Miroslav Palameta umirovljeni je profesor Filozofskog fakulteta u Splitu, gdje je donedavno pored ostalog predavao teoriju književnosti i stariju hrvatsku književnost. Autor je niza znanstvenih članaka i nekoliko knjiga iz kroatistike i hrvatske kulturne prošlosti. Posljednja objavljena knjiga, *Patristička egzegeza i Marulićeva Davidijada* (Književni krug Split – *Marulianum*, 2017.) raščlanjuje pjesnikovo tropološko obrazlaganje opjevanih biblijskih zgoda i pokazuje kako je cijeli spjev prožet diskursom egzegeze. Najnovija knjiga *Literarni izvori i pjesnička radionica u Razgovoru ugodnom* u tisku je kod istog izdavača. Kao što je red, sada se bavi svojim nezavršenim profesorskim poslovima, čiju su planiranu realizaciju usporili ratni događaji devedesetih. Među njima su i bilješke o Marulićevoj *Juditi*, pravljene za predavanja studentima i za druge zgode.

Vlado Rezar
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
PRILOG BIBLIOGRAFIJI HRVATSKOG RENESANSNOG HUMANIZMA:
GABRIEL LEPORINUS PHARENSIS (*FL.* 1568)

Među stotinjak tiskanih tekstova bečkog izdavača i tiskara Caspara Stainhofera (djelovao 1565–1576) svjetlo dana ugledala su tek dva filozofsko-medicinska traktata: *Dialogus de immortalitate intellectivae animae secundum Aristotelem* 1566. i *Commentarii in primum et secundum librum Aphorismorum Hippocratis* 1568. Autor je tih izdanja uglavnom nepoznati Gabriel Leporinus, no nedvojbeno je da je, kako i naznačeni etnik Pharensis/Pharius potvrđuje, riječ o pripadniku hvarskog plemićkog roda Zečković (Leporino). O sebi autor u izdanju ne govori mnogo, no višestruki spomeni profesora koje je kao student slušao nepogrešivo signaliziraju da je, kao i brojni drugi Hrvati iz Dalmacije, bio gojenac padovanskog sveučilišta. Danas svima dostupne padovanske matrikule to će lako i potvrditi: Leporinus je, u doba kad su dvije discipline bile tijesno povezane, 1552. u Padovi postao doktorom filozofije i medicine (*artium et medicinae doctor*), a zahvaljujući diplomi tada najprestižnijeg medicinskog sveučilišnog centra i bliskosti s Antunom Vrančićem, Hvaranin se šezdesetih godina 16. st. čak našao u službi habsburške carske obitelji u Beču.

Začudo, unatoč neupitnoj stručnoj upućenosti te dotjeranu jeziku i stilu traktata, Leporinov je rad ostao bez ikakva odjeka u kasnijoj literaturi i može se samo nagađati je li tome krivac mala naklada nedovoljno utjecajne bečke tiskare ili činjenica da je Leporinus tek jedan u nizu autora koji su u to doba objavili rasprave na iste teme. U novije vrijeme, zbog slabe recepcije u prethodnim stoljećima, njegove su dvije knjige prošle ispod radara čak i monumentalnom popisu izdanja hrvatskih latinista velezaslužnog bibliografa Šime Jurića, a ne spominje ga ni ishodišna studija o našim studentima u Padovi najvažnijeg hrvatskog povjesničara medicine Mirka Grmek. Leporinovo ime tako je danas potpuna nepoznanica u hrvatskoj književnoj, filozofskoj i medicinskoj historiografiji: neprimjereno, rekli bismo, jer riječ je o liječniku kojega su obrazovali vodeći medicinski autoriteti onoga vremena, filozofu čiji radovi upotpunjuju mozaik hrvatske renesansne filozofske misli, a uz to i piscu koji svojim književnim izričajem doseže visoke standarde humanističke proze. Izlaganje će ove tvrdnje dodatno i obrazložiti.

Vlado Rezar rođen je 1969. u Zagrebu. Nakon završene Klasične gimnazije (1988) studira klasičnu filologiju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu (1989–1994). Kao znanstveni novak pri Hrvatskom institutu za povijest 1995. upisuje poslijediplomski studij lingvistike (Filozofski fakultet u Zagrebu), a obranom rada *Latinitet Ludovika Crijevića Tuberona* 1997. stječe akademski stupanj magistra znanosti. Od akademske godine 1998/99. zaposlen je na Odsjeku za klasičnu filologiju pri Filozofskom fakultetu u Zagrebu, u suradničkom zvanju asistenta na Katedri za latinski jezik. Godine 2005. na istom fakultetu brani disertaciju pod naslovom *De morte Christi Damjana Beneše: žanrovska interpretacija, kritičko izdanje i komentar*, te tako stječe akademski stupanj doktora znanosti. Od 2007. kao docent, a od 2013. kao izvanredni profesor izvodi kolegije iz povijesti latinskog jezika, rimske književnosti i europskog i hrvatskog neolatinizma, kao i kolegije iz grčke morfologije, povijesti grčkog jezika i grčke književnosti. U istraživačkom segmentu bavi se pripremom izdanja rukopisnih tekstova hrvatskih humanista. Za knjigu *Damiani Benessae Poemata* (Književni krug Split – *Marulianum*, Split, 2017) dobio je 2018. nagradu HAZU za područje filoloških znanosti.

Gorana Stepanić

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

KOGA JE ZAPRAVO ČITAO NIKOLA VITOV GUČETIĆ:
NOVE SPOZNAJE O IZVORIMA U KOMENTARIMA UZ PRVU KNJIGU
ARISTOTELOVA »RETORIČKOG UMIJEĆA«

Dubrovački vlastelin, pravnik i filozof Nikola Vitov Gučetić (Nicolò Vito di Gozze, 1549–1610) autor je komentara uz prvu knjigu Aristotelove *Retorike* (*Nicolai Viti Gozzii Maioris, patritii Reipublicae Ragusinae ex Academia insensatorum, in primum librum Artis rhetoricorum Aristotelis commentaria*, Bibliotheca Vaticana, Urb. Lat. 1219, 1600–1610?). Oko petine Gučetićeve opsežnog teksta (272 folija rukopisnog teksta, 110 236 riječi) zauzimaju citati ili parafraze brojnih izvora, od antičkih do suvremenih. Prije točno jednog desetljeća na Marulićevim danima održala sam izlaganje (i kasnije objavila tekst u CM 22) u kojem sam identificirala 170 autora na čija djela Gučetić aludira ili ih izravno citira. Ovom ću prilikom izložiti važne nove spoznaje vezane uz *Quellenforschung* Gučetićevih *Komentara*. Tehnički napredak vezan uz dostupnost i pretraživost tekstova, kako rukopisa tako i izdanja, pruža nove mogućnosti uvida u to kako je Gučetić obrađivao tako velik broj citata, djela, autora i knjiga, kojim se izvorima zaista služio, u kojoj ih je mjeri eksplicitno navodio te koje je od njih eventualno posjedovao.

Gorana Stepanić (Zagreb, 1973) na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 1997. diplomirala je komparativnu književnost i latinski jezik, 2001. magistrirala, a 2005. doktorirala radom *Hrvatsko pjesništvo na latinskom u sedamnaestom stoljeću: stilske tendencije i žanrovski inventar*. Od 2009. zaposlena je kao docentica na Filozofskom fakultetu Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli. U središtu njezina znanstvenog interesa nalazi se hrvatska novolatinska književnost, napose sedamnaestostoljetna poezija, a u novije vrijeme i filozofski opus dubrovačkog filozofa Nikole Vitova Gučetića (1549–1610). Objavila je četrdesetak znanstvenih i stručnih članaka o hrvatskom latinizmu te o pojedinim novolatinskim autorima (I. Đurđević, S. Gradić, J. Hus, M. Marulić, K. Vičić, P. Ritter Vitezović, N. V. Gučetić, L. Simandi) te s Violetom Moretti prvo izdanje Vitezovićevih latinskih pjesničkih poslanica (Književni krug Split – *Marulianum*, Split, 2019). Bavi se i prevodenjem s klasičnog i humanističkog latinskog, a osim niza manjih prijevoda objavila je i dva opsežnija: prvi hrvatski prijevod Ciceronove rasprave *O govorniku* (Matica hrvatska, Zagreb, 2002) te *Utopije* Thomasa Morea (Globus, Zagreb, 2003). Suradivala je kao istraživač na desetak istraživačkih projekata u Hrvatskoj i inozemstvu, od kojih su najnoviji »Hispanski rječnik klasične tradicije« (*Diccionario Hispánico de la Tradición Clásica*, Komplutsko sveučilište, Madrid, 2018–2021) te »Hrvatski renesansni aristotelizam – nova era u mišljenju prošlosti« (Institut za filozofiju, Zagreb, 2018–2022). U sklopu ovoga drugog upravo dovršava kritičko izdanje latinskog teksta *Komentara uz prvu knjigu Aristotelova »Retoričkog umijeća«* Nikole Vitova Gučetića i njihov prvi prijevod na hrvatski jezik.

Luka Špoljarić
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
O POČECIMA HUMANISTIČKOG POKRETA U ŠIBENIKU

Kao što je bio slučaj i s drugim većim komunama diljem Dalmacije, i u Šibeniku se do sredine 15. stoljeća oblikovao krug ljudi koji su počeli s interesom pratiti razvoj humanističkog pokreta u Italiji i prihvaćati njegove ideje. »Tada je suzbijeno barbarstvo i počela cvasti latinska ugladenost«, ponosno je nekoliko desetljeća kasnije ustvrdio šibenski humanist Juraj Šižgorić, ističući blagotvoran učinak mletačke vlasti na razvoj njegova rodnoga grada. Danas se slika o šibenskom humanističkom krugu stvara uglavnom na osnovi Šižgorićevih djela, prije svega horografije *De situ Illyriae et civitate Sibenici* (iz koje i dolazi navedeni citat) i zbirke mladenačkih pjesama tiskane 1477. godine u Veneciji, koja sadrži nekoliko poslanica upućenih sugrađanima. Međutim, unatoč važnosti koja se opravdano pridaje Šižgorićevim starijim sugrađanima i prijateljima, primjerice Ambrozu Mihetiću i Jakovu Naplaviću, intelektualne aktivnosti ne samo potonje

dvojice nego i drugih učenih ljudi šibenske komune njihove generacije i dalje su dobrim dijelom neistražene i/ili nekontekstualizirane. Ovo izlaganje osvjetlit će proces širenja humanističkog pokreta u Šibeniku identificirajući njegove vodeće ličnosti, prikazujući kolanje rukopisa antičkih i humanističkih autora te prateći sve veću prisutnost ciceronovskoga govorništva u javnome životu.

Luka Špoljarić je docent na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Bavi se političkom i intelektualnom poviješću hrvatskih zemalja u kasnom srednjem vijeku te humanističkom književnošću. Završio je dvopredmetni studij povijesti i latinskog jezika i rimske književnosti na istome fakultetu (2007), dok je magisterij (2008) i doktorat (2013) iz srednjovjekovnih studija stekao na Srednjoeuropskom sveučilištu u Budimpešti pod mentorstvom prof. Nielsa Gaula. Za vrijeme doktorskog studija znanstveno se usavršavao na Harvardskom sveučilištu (pod mentorstvom prof. Jamesa Hankinsa) te Institutu Warburg u Londonu, a bio je i dobitnikom istraživačke stipendije Američkoga društva za renesansu (Renaissance Society of America). Prije dolaska na Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta radio je na projektu *Croatica et Tyrolensia* na tom fakultetu (2013–2015, voditelj Neven Jovanović) te u Harvardskom istraživačkom centru za proučavanje talijanske renesanse Villa I Tatti u Firenci (2015–2016). Uredio je tri zbornika, što samostalno, što u suuredništvu, i objavio dvadesetak znanstvenih radova, od kojih neki uključuju izdanja i prijevode humanističkih latinskih tekstova. Trenutno završava svoju prvu knjigu, biografiju hrvatsko-dalmatinskog biskupa i humanista Nikole Modruškog.

Borna Treska
Scuola Normale Superiore, Pisa, Italija
RIME (1599) MIHA MONALDIJA

Pjesnička zbirka *Rime* dubrovačkoga pjesnika Miha Monaldija (1540–1592) posmrtno je objavljena u Veneciji 1599. kod tiskara Altobella Salicata. Kod Salicata su iste godine u Veneciji tiskani i Monaldijevi filozofski dijalozii o imutku i o metafizici te dijalog o ljepoti, koji je, sudeći prema frontispiciju, također tiskan u Veneciji iste godine, ali kod Francesca Bariletta. *Rime* su objavljene kao zasebna knjiga, a ne zajedno s dijalozima, kako se tvrdi u literaturi. O tome svjedoče i posvetne poslanice i ostali paratekstovi Monaldijevih djela, koja je za tisak priredio njegov nećak Marino Battitorre.

Polazeći od priređivačke pozadine Monaldijeva opusa, kao i od materijalnih osobitosti tiskovina koje sadrže njegova djela, posebna će se pozornost posvetiti Monaldijevim *Rimama* u kontekstu pjesništva na talijanskom jeziku u dubrovačkoj

i dalmatinskoj književnosti 16. stoljeća. Za razliku od Monaldijevih filozofskih dijaloga, *Rime* nisu sustavnije proučene. U ovome istraživanju analizirat će se struktura *Rima* u odnosu na druge pjesničke zbirke na talijanskom u dubrovačkoj i dalmatinskoj književnosti 16. stoljeća, njihova tematsko-motivska koherencija i ostale unutarnje dinamike. Osim toga, pokušat će se razabrati uspostavlja li Monaldi intertekstualne veze između svojega pjesničkog i filozofskog opusa te primjenjuje li, između ostalog, u svojim pjesničkim sastavcima teorijske postavke o ljepoti pjesništva koje je izložio u osmom dijalogu djela *Irene, overo della bellezza*. Osim unutarknjiževne analize *Rima* ovo istraživanje zahvatit će i još nedovoljno istražene intelektualne kontakte između Italije te Dubrovnika i Dalmacije u drugoj polovici 16. stoljeća u kojima je sudjelovao i Monaldi, o čemu svjedoče njegove pjesme upućene talijanskim i dubrovačkim intelektualcima, od kojih je većina sudjelovala u radu Akademije složnih.

Monaldi je dosad bio poznat isključivo kao pjesnik na talijanskom jeziku. Pokazat ću da je Monaldi pisao i latinske stihove i istaknuti nove rukopisne svjedoke u kojima se nalaze dosad nepoznati Monaldijevi talijanski, ali i latinski stihovi posvećeni dubrovačkom nadbiskupu Lodovicu Beccadelliju (1501–1571), koji svjedoče o Monaldijevim intelektualnim kontaktima, ali i o njegovoj literarnoj višejezičnosti, koja obilježava dubrovačku i dalmatinsku renesansnu književnu kulturu.

Borna Treska diplomirao je kroatistiku i talijanistiku na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 2020. godine. Iste godine upisao je doktorski studij u Scuola Normale Superiore (Pisa, Italija), gdje trenutno izrađuje doktorsku disertaciju o pjesništvu na talijanskom u dubrovačkoj i dalmatinskoj književnosti 16. stoljeća. Kao član istraživačke skupine sudjeluje na projektu HRZZ-a »Predmoderna hrvatska književnost u europskoj kulturi: kontakti i transferi« (IP-2020-02-5611, voditeljica dr. sc. Dolores Grmača). Godine 2020. nagrađen je Rektorovom nagradom za individualni znanstveni i umjetnički rad (jedan ili dva autora) u ak. god. 2019/2020. za rad »Analiza računalno posredovane komunikacije dvojezičnih govornika hrvatskoga i talijanskoga jezika« pod mentorstvom dr. sc. Nade Filipin. U suautorstvu s dr. sc. Tomislavom Bogdanom i dr. sc. Snježanom Husić objavio je izvorni znanstveni rad pod naslovom »Ljubavna životinja: životinjski motivi u hrvatskoj ranorenesansnoj ljubavnoj lirici« (*Poznańskie studia slawistyczne*, 21/2021, 99–112). Područja su mu znanstvenoga interesa hrvatska i talijanska renesansna književnost, osobito pjesničke zbirke na talijanskom u dubrovačkoj i dalmatinskoj književnosti 16. stoljeća, ali i književna interakcija između dviju obala Jadrana. Bavio se i intertekstualnim vezama Zoranića i Petrarke, religioznim pjesništvom Ilije Crijevića te slikom učene žene u domaćem pjesništvu na talijanskom u 16. stoljeću.

Trpimir Vedriš
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
IZNAŠAŠĆE APOSTOLSKOG PODRIJETLA U SJENI TURSKE PRIJETNJE:
TRAGOVI HUMANISTIČKE HAGIOGRAFIJE
U PETNAESTOSTOLJETNOM NINU

Rezultati nedavnih istraživanja učinili su nužnim preispitivanje historio-
grafije o početcima štovanja ninskih svetaca zaštitnika. Pri tome se potreba
revizije ne odnosi tek na tradicionalnu (pseudo)apostolsku tradiciju ninske
Crkve već i na novija tumačenja koja početke kulta pronalaze u ranome, pa čak i
razvijenom srednjem vijeku. Kao što su spomenuta istraživanja pokazala, znatan
dio dosadašnjih rekonstrukcija počiva na nekoliko pogrešnih premisa, od kojih
je zacijelo najproblematičnija ona o drevnosti kulta sv. Marcele. Uočavanje
činjenice da zapravo ne postoje pouzdana svjedočanstva o njezinu kultu prije 15.
st. otvorilo je mogućnost reinterpetacije okolnosti njezina uvođenja u »ninski
svetački panteon«. Smještanje pojave najranijih relevantnih svjedočanstava u
sredinu, ako ne i drugu polovicu, 15. st. dopušta novo tumačenje moguće uloge
tadašnjih biskupa u oblikovanju onoga što je kasnije nazvano »ninskom tradici-
jom«. Nastojeći rasvijetliti podrijetlo »ninske hagiografije«, odnosno identitet
ninskih svetaca zaštitnika, nakana mi je razmotriti tumačenje prema kojem je
njihov kult – u kasnije proširenom i poznatom obliku – zapravo plod »iznašašća
tradicije« iz kasnog 15. st. S tom nakanom u izlaganju ću se osobito usredotočiti
na podrijetlo hagiografije sv. Marcele i njezine adaptacije u ninskom kontekstu te
ponuditi novo tumačenje preobrazbe i zamjene identiteta dvojice starijih svetaca
zaštitnika sv. Ambrozija i sv. Anselma. Smještanje rasprave u kontekst upravlja-
nja ninskom Crkvom biskupâ Nataka Zorzija (1436.–1462.), Jakova Bragadina
(1462.–1474.) i Jurja Divnića (1479.–1529.) otvara pitanje utjecaja humanističkih
tekstova i nazora na oblikovanje mjesne liturgijske tradicije, a time i »kolektivnog
sjećanja« srednjovjekovne komune čija je krhka egzistencija dovedena u pitanje
pojavom Osmanlija.

(Napomena: Istraživanje za potrebe ovog rada financirala je Hrvatska zak-
lada za znanost u sklopu projekta »Jadranska maritimna hodočašća u lokalnom,
nacionalnom i transnacionalnom kontekstu« [UIP-2019-04-8226]).

Trpimir Vedriš izvanredni je profesor na odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta
Sveučilišta u Zagreb i gostujući nastavnik na Sveučilištu u Dubrovniku. Pohađao je Kla-
sičnu gimnaziju u Zagrebu te je diplomirao povijest i etnologiju na Filozofskom fakultetu

Sveučilišta u Zagrebu. Magistrirao je 2004. na Odsjeku za srednjovjekovne studije na Srednjoeuropskom sveučilištu u Budimpešti, gdje je, nakon doktorata na zagrebačkom sveučilištu 2009., obranio drugi doktorat 2015. Područje njegova znanstvenog interesa, uz srednjovjekovnu hagiografiju i kult svetaca na jadranskom prostoru, uključuje povijest kršćanstva u kasnoj antici i srednjem vijeku, hrvatsku povijest srednjeg vijeka te probleme moderne percepcije srednjovjekovlja. Izlagao je na velikom broju međunarodnih skupova te objavio veći broj radova, među kojima u novije vrijeme: »Provincia Jadrensis: Heir of Roman Dalmatia or a still-born child of Byzantine early medieval Adriatic policy?«, u: *The Adriatic Between Venice and Byzantium c. 700–1453.*, u: M. Skoblar (Cambridge University Press, 2019); (u suautorstvu s Nikolinom Maraković) »Bursa svetog Azela iz Nina i podrijetlo kulta ninskih svetaca zaštitnika«, *Ars Adriatica* 11 (2021). Autor je monografije *Hagiografija i rani kult sv. Anastazije i sv. Krizogona u Zadru* (Hagiotheca – Leykam, 2019.). Dugogodišnji je aktivni član i, od proljeća 2019., predsjednik Hrvatskog hagiografskog društva *Hagiotheca* te urednik niza zbornika radova hagiografskih skupova među kojima i *Cuius Patrocinio Tota Gaudet Regio. Saints' Cults and the Dynamics of Regional Cohesion* (suuredništvo S. Kuzmova i A. Marinković) (Hagiotheca, 2014) i *The saints of Rome: diffusion and reception from Late Antiquity to the Early Modern Period* (suuredništvo G. Klaniczay, D. Uhrin i H. Doherty) (Hagiotheca – Leykam, 2021).

Josip Vučković

Sveučilište u Zadru, Odjel za kroatistiku

LATINSKI I TALIJANSKI PREDLOŠCI RASPRAVA O MOLITVI
IZ FIRENTINSKOGA ZBORNICA

U izlaganju će se predstaviti predlošci izlaganja o molitvi koja su se sačuvala na ff. 52r–77v *Firentinskoga zbornika* (Firenca: Biblioteca Medicea Laurenziana, sign. Ashb. 1582). Opovrgnut će se nedavna tvrdnja Zvonka Pandžića da su ta izlaganja »parafraze« dijelova *Zardina od molitve* (Zagreb: NSK, sign. R6633), prijevoda talijanskoga djela *Zardino de oration fructuoso*. Istražujući latinske i talijanske predloške rasprava o molitvi iz *Firentinskoga zbornika*, došao sam do sljedećih zapažanja: (i) Heroltova propovijed »De oratione«, sastavljena za nedjelju pred prosnim danima i uključena u zbirku *Sermones discipuli de tempore et de sanctis* (br. 64), bila je predložak izlaganju na f. 52r–52v; (ii) propovijed »De adoratione, vel de modis orandi« iz korizmenjaka (*Sermones quadragesimales*) Gabriela da Barlette poslužila je kao predložak za izlaganje na ff. 53r–61v; (iii) *Rosario della gloriosa vergine Maria*, nabožna knjiga koju je sastavio Alberto da Castello, bila je predložak raspravama *Oče naš* (ff. 61v–74v) i *Zdravo Marijo* (ff.

75r–77v), ali i sljedećemu poglavlju *Firentinskoga zbornika*, koje sadržava mirakul o krunici (ff. 77v–80v) i nekoliko razmatranja o nebeskoj slavi (ff. 80v–83r).

(Napomena: Ovaj je rad financirala Hrvatska zaklada za znanost projektom IP-2020-02-5611 Predmoderna hrvatska književnost u europskoj kulturi: kontakti i transferi)

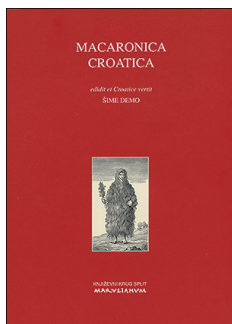
Josip Vučković završio je studij hrvatskoga jezika i književnosti i arheologije na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu (2008.) i studij medievistike na Sveučilištu u Utrechtu (2010.). Od 2011. do 2017. bio je asistent na Odjelu za književnost Staroslavenskog instituta u Zagrebu, od 2018. do 2020. radio je kao lektor hrvatskoga jezika i književnosti na Filološkome fakultetu Sveučilišta u Vilniusu, a od 2020. radi kao asistent za stariju hrvatsku književnost na Odjelu za kroatistiku Sveučilišta u Zadru. Zanimaju ga transmisija tekstova i ideja u hrvatskim rukopisima iz 15. i 16. stoljeća, a u posljednje se vrijeme ponajprije bavi rukopisima koji su bili namijenjeni redovnicama i transferom diskursa o Posljednjemu sudu.

MACARONICA CROATICA

Priredio i preveo Šime Demo

Književni krug Split – *Marulianum*, Split, 2019.

(Biblioteka *Marulianum*, 12; Kritička izdanja, 4)

Makaronskim tekstom smatra se onaj sastavljen od gramatičkih riječi koje su latinske i leksičkih riječi koje su dijelom latinske, a dijelom hibridi s latinskim završecima i vernakularnim leksičkim elementima. Takve jezične igre često su humorne, burleskne i satirične. Korpus hrvatskih makaronskih tekstova čini pet vrlo raznolikih tekstova: tri pjesme Đure Ferića (1739–1820), u kojima se miješaju latinski i talijanski, te po jedna Martina Sabolovića (1730–1801) i Franje Milašinića (1808–1883), u kojima se miješaju latinski i kajkavski. Tri se Ferićeve pjesme ovdje objavljuju prvi put, prema rukopisima, dok su za hrvatsko-kajkavske uzeti u obzir svi dostupni izvori.

Već bi samo kritičko izdanje izvornika pridonijelo znanstvenom proučavanju ovoga važnog odsječka (hrvatskog) latinитета; no knjiga uz to sadrži i hrvatski prijevod, popraćen brojnim objašnjenjima, te uvodnu studiju i indekse. Uvodna studija donosi znanstveni prikaz makaronstva kao književnog postupka, pregled povijesti makaronske književnosti te prvi sustavni prikaz latinsko-hrvatskih jezičkih miješanja i latinskohrvatske makaronske poezije.

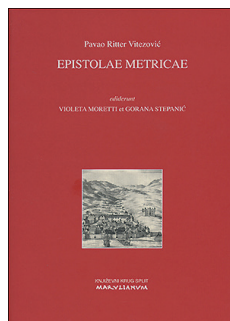
Pavao Ritter Vitezović
EPISTOLAE METRICAE

Izdanje i uvodna studija Violeta Moretti i Gorana Stepanić

Književni krug Split – *Marulianum*, 2019.

(Biblioteka *Marulianum*, 11; Kritička izdanja, 3)

Projekt pripreme i objavljivanja kritičkog izdanja rukopisnih latinskih pjesničkih poslanica baroknog polihistora Pavla Rittera Vitezovića (1652–1713) od fundamentalnog je značenja za proučavanje sedamnaestostoljetne hrvatske novolatinske književnosti, ali i cjelokupne društvene i kulturne povijesti. Ovo se kritičko izdanje sastoji od uzorno egdotički i tekstološki priređenog korpusa od 432 Vitezovićeve latinske epistole (ukupnoga opsega od 9121 stiha) koje su popraćene minuciozno izrađenim kritičkim aparatom. Recepciju latinskog izvornika uvelike olakšava opsežna uvodna studija u kojoj priređivačice pomno analiziraju Vitezovićeve pjesničke poslanice s genološkog, sadržajnog, retoričko-poetičkog i lingvističkog stajališta, zaključujući da je ovaj novolatinski žanr ne samo vrijedna specifičnost hrvatske ranonovovjekovne latinističke književnosti nego i neiscrpno vrelo književnopovijesnih, društvenopovijesnih i kulturnopovijesnih podataka. Daljnja istraživanja ovog impozantnog korpusa Vitezovićeve latinske epistole zasigurno će olakšati i sustavan popis adresata pjesničkih poslanica i njihova distribucija prema godištim a trećem, dopunskom dijelu izdanja, kao i iscrpno kazalo mjesta i osoba.

Irena Bratičević i Ivan Lupić
Predstavljanje projekta
HRVATSKA RUKOPISNA KULTURA: DJELA, PISARI, ZBIRKE
(Hrvatska zaklada za znanost)

Istraživački projekt *Hrvatska rukopisna kultura: djela, pisari, zbirke*, koji se ostvaruje financijskom potporom Hrvatske zaklade za znanost u razdoblju od siječnja 2020. do prosinca 2023. godine, usmjeren je na proučavanje rukopisa kao dominantnog medija u kojem su se prenosili književni tekstovi na našim prostorima u ranome novom vijeku. U istraživanjima se tako bavimo i materijalnim osobinama rukopisa, kodikološkim i paleografskim, ali se osobito zanimamo i za stvaranje, upotrebu, recepciju i ulogu pojedinih rukopisa ili rukopisnih zbirki u očuvanju i prijenosu književnih djela, kao i za utjecaj koji su u hrvatskoj književnoj kulturi imali njihovi pisari, sakupljači i rani proučavatelji.

U pojedinačnim studijama na projektu nastaju cjeloviti kodikološki opisi rukopisa različitih razdoblja, rekonstruiraju se i usporedno proučavaju različite sudbine koje su doživjele autografnе rukopisne ostavštine i prepisivački opusi, uzima se u obzir utjecaj geografskih, jezičnih ili dijalektalnih te žanrovskih odrednica na prirodu rukopisa, književni rukopisi stavljaju se u suodnos s neknjiževnima, a rukopisna kultura u suodnos prema kulturi tiska. Neki od autora i pisara čije rukopise proučavamo su Juraj Benja, Juraj Šižgorić, Marko Marulić, Feliks Petančić, Ilija Crijević, Gverin Tihić, Nikola Petrović, Frano Gundulić, Petar Bašić, Antun Agić, Stjepan Mlinarić. Kako su u dosadašnjim proučavanjima u našoj znanosti o rukopisima izostala neka polazišna istraživanja, među ciljevima je projekta i usustaviti kodikološko nazivlje te izraditi »katalog kataloga«, odnosno registar domaćih i inozemnih zbirki koje posjeduju rukopisnu građu s naših prostora, kao i njihovih inventara i kataloga.

Projekt okuplja osam istraživača koji dolaze s Filozofskog fakulteta i Fakulteta hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Zavoda za lingvistička istraživanja HAZU u Zagrebu i *Marulianuma* u Splitu.

COLLOQVIA MARVLIANA XXXI
(Književni krug Split – *Marulianum*, 2022)

SADRŽAJ
CONTENTS

- Nina Obuljen Koržinek: Pozdravna riječ u ime Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske
- Tomislav Bogdan: *Hitro kićenje* – Marulićevi začinjavci i Dante
»*Witty decoration*« – Marulić's »*Makers*« and Dante
- Neven Jovanović: Usporedba opkoračenja u *Juditi* i *Davidijadi*
A Comparison of Enjambment in Judita and Davidias
- Kristina Grgić: »Presvlačenja« *Judite* na engleski jezik
Dressing Judita in English
- Lahorka Plejić Poje: *Judita* u najstarijim gimnazijskim čitankama
Judita in the Oldest High School Readers
- Milan Pelc: Marulićeva *Judita* između faksimila i virtualnih dvojnika
Marulić's Judita between facsimile and virtual doubles
- Branko Jozić: Splićani u *Juditi*
Men of Split in Judita
- Maciej Czerwiński: *Judita* u suvremenoj hrvatskoj prozi. Kodiranja, imaginacije, stilizacije
Judith in Contemporary Croatian Prose: Encoding, Imagination, Stylisation
- Isabella Walser-Bürgler: Europe under Attack: Some Thoughts on the Continental Dimension of Marko Marulić's *Epistola ad Adrianum VI. Pontificem Maximum*
Europa pod napadom: nekoliko misli o kontinentalnoj dimenziji Marulićeve Epistola ad Adrianum VI. Pontificem Maximum
- Luka Špoljarić: Francesco Maturanzio's Correspondence with Nicholas of Modruš (ed. Luka Špoljarić)
Korespondencija Francesca Maturanzia s Nikolom Modruškim

K r o n i k a

Izložba o Marku Maruliću u Središnjoj knjižnici u Solothurnu (Švicarska)

Andrea Bekić: Pozdravni govor u ime Veleposlanstva Republike Hrvatske u Švicarskoj

Yvonne Leimgruber: Begrüßungsrede Vernissage Ausstellung Marko Marulić

Ivanka Stričević: Pozdravni govor u ime Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu

Neven Jovanović: Marulić und Judita vor 500 Jahren

Ian Holt: Die Bücher von Marko Marulić in der Zentralbibliothek Solothurn

Nagrade Dana hrvatske knjige 2021.

Obrazloženje nagrade *Judita*

Obrazloženje nagrade *Davidias*

Obrazloženje nagrade *Slavić*

B i b l i o g r a f i j e

Branko Jozić: Bibliografija Marka Marulića 2021.

Branko Jozić: Bibliografija *Colloquia Maruliana* I–XXX (1992–2021)

Referiranost

Upute suradnicima

Instructions for Contributors

NAGRADE DANA HRVATSKE KNJIGE

Pravilnik

Nagrade Dana hrvatske knjige dodjeljuje Društvo hrvatskih književnika – pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske.

Tri su nagrade: »Judita«, »Davidias«, »Slavić«.

Nagrade su godišnje.

Nagrade se dodjeljuju u Splitu, u sklopu znanstvenoga, književnog i nakladničkog programa Marulićevih dana, a u povodu Dana hrvatske knjige (22. travnja).

»Judita« – Nagrada Dana hrvatske knjige za najbolju knjigu ili studiju o hrvatskoj književnoj baštini, posebno o humanističko-renesansnoj.

»Davidias« – Nagrada Dana hrvatske knjige za najbolji prijevod djela iz hrvatske književne baštine na strane jezike ili za najbolju knjigu, odnosno studiju inozemnog kroatista o hrvatskoj književnoj baštini.

»Slavić« – Nagrada Dana hrvatske knjige za najbolji autorski knjigom objavljeni prvijenac.

Sva djela (prvotisak) koja se predlažu za nagrade moraju biti objavljena od 1. siječnja do 31. prosinca prethodne godine.

Nagrade se sastoje od povelja i od novčanog iznosa, koji u 2020. za »Juditu« i »Davidias« iznosi po 6.000,00 kn, a za »Slavića« 3.000,00 kn.

Nagrade uručuje predsjednik Društva hrvatskih književnika.

Odluku o nagrađenim djelima, odnosno o autorima nagrađenih djela donosi Povjerenstvo Nagrada Dana hrvatske knjige.

Upravni odbor Društva hrvatskih književnika imenuje Povjerenstvo od 3 člana na rok od godinu dana.

Povjerenstvo je u radu i odlučivanju samostalno.

Povjerenstvo bira predsjednika, koji organizira i vodi rad Povjerenstva te po potrebi o radu Povjerenstva izvješćuje Upravni odbor Društva hrvatskih književnika.

Ako je djelo člana Povjerenstva među prijedlozima za nagradu, onda taj član ne sudjeluje u radu Povjerenstva prilikom glasovanja.

O svakoj nagradi odluka se donosi većinom glasova.

Kad je nagrađenik strani državljanin, o dodijeljenoj nagradi treba ga izvijestiti najmanje trideset dana prije same dodjele.

Povjerenstvo odlučuje i o autorima obrazloženja o nagradama.

Novčani iznos nagrada osigurava Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske, a sve ostale troškove (rad Povjerenstva, izradbu povelja, organizaciju dodjele nagrada i honorar autorima obrazloženja) snosi Društvo hrvatskih književnika.

Povjerenstvo Nagrada Dana hrvatske knjige za naslove objavljene u 2021:

Mario Kolar, Hrvojka Mihanović Salopek i Pavao Pavličić

Predsjednik Povjerenstva Nagrada Dana hrvatske knjige:

Mario Kolar

NAGRADE DANA HRVATSKE KNJIGE

Do sada nagrađeni:

1997.

Judita — Pavao Pavličić: *Studije o Osmanu*, ZAZNOK, Zagreb, 1996.

Davidias — István Lőkös: *A horvát irodalom története*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1996.

Slavić — Maro Pitarević: *Harlekin*, Ceres, Zagreb, 1996.

1998.

Judita — Branimir Glavičić: *Marulićev latinski rječnik*, Književni krug Split, 1997.

Davidias — Ján Jankovič: *Chorvátska literatúra v slovenskej kultúre I*, Ústav svetovej literatúry SAV, Bratislava, 1997.

Slavić — Romeo Mihaljević: *Anđeoska konverzacija*, Mozaik knjiga, Zagreb, 1997.

1999.

Judita — Radoslav Katičić: *Litterarum studia*, Matica hrvatska, Zagreb, 1998.

Davidias — Joanna Rapacka: *Zaljubljeni u vilu*, Književni krug Split, 1998.

Slavić — Ana Brnardić: *Pisaljka nekog mudraca*, SKUD »Ivan Goran Kovačić«, Zagreb, 1998.

2000.

- Judita* — Mirko Tomasović: *Marko Marulić Marul*, Erasmus Naklada, Zagreb / Književni krug Split – *Marulianum*, Split / Zavod za znanost o književnosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu, 1999.
- Davidias* — Fedora Ferluga Petronio: *Grčko-latinski izvori u Junija Palmotića*, Hrvatsko filološko društvo, Rijeka, 1999.
- Slavić* — Dražen Stojčić: *Zabranjeno područje*, Svjetla grada, Osijek, 1999.

2001.

- Judita* — Šime Jurić: *Iz muzeja hrvatske knjige*, Matica hrvatska, Zagreb, 2000.
- Davidias* — Krystyna Pieniążek: *Pjesničko stvaralaštvo Antuna Branka Šimića* (prevela Jadranka Nemeth Jajić), Matica hrvatska, Zagreb, 2000.
- Slavić* — Igor Štikis: *Dvorac u Romagni*, Durieux, Zagreb, 2000.

2002.

- Judita* — Milan Moguš: *Rječnik Marulićeve Judite*, Institut za jezik i jezikoslovlje, Zagreb, 2001.
- Davidias* — Luciana Borsetto: Marko Marulić: *Giuditta*, a cura di Luciana Borsetto. Testo croato a fronte, Hefti, Milano, 2001.
- Slavić* — Gordan Nuhanović: *Liga za opstanak*, Pop & Pop, Zagreb, 2001.

2003.

- Judita* — Nikola Batušić: *Starija kajkavska drama*, Disput, Zagreb, 2002.
- Davidias* — Francisco Javier Juez y Gálvez: za monografsko izdanje časopisa *Studia Croatica*, Buenos Aires, 145/2002.
- Slavić* — Franc Rotter: *Croatia liberata*, Hrvatsko štamparsko društvo, Gradišće, 2002.

2004.

- Judita* — Dunja Fališevac: *Kaliopin vrt II; studije o poetičkim i ideološkim aspektima hrvatske epike*, Književni krug Split, 2003.
- Davidias* — Vanda Mikšić: *Points d'exclamation, Caractères*, Pariz, 2003.
- Slavić* — Slađana Bukovac: *Putnici* (roman), Meandar, Zagreb, 2003.

2005.

- Judita* — Mirko Tomasović: *Vila Lovorka*, Književni krug Split, 2004.
- Davidias* — Silvio Ferrari: *L'»elegia veneziana« di Kranjčević, Il crollo del Campanile, 1902*, Edizioni San Marco dei Giustiniani, Genova, 2004.
- Slavić* — Suzana Abspoel Dođo: *Snajperist*, Meandar, Zagreb, 2004.

2006.

- Judita* — Nikica Kolumbić: *Poticaji i nadahnuća*, Dom i svijet, Zagreb, 2005.
- Davidias* — Ruggero Cattaneo, za talijanski prijevod i izdanje djela Dubravko Jelčić: *Storia della letteratura croata*, Guépard Noir Edizioni, Milano, 2005.
- Slavić* — Svjetlan Lacko Vidulić: *Muke Mikuline*, AGM, Zagreb, 2005.

2007.

- Judita* — Ivan J. Bošković: *ORJUNA – ideologija i književnost*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2006.
- Davidias* — Ljiljana Avirović: *La traduzione della Divina Commedia in croato (La divina traduzione; tradurre in croato dall'italiano*, Hefti, Milano, 2006)
- Slavić* — Yves-Alexandre Tripković: *Hermesov poučak*, Zigo, Rijeka, 2006.

2008.

- Judita* — Milovan Tatarin: *Ljubavi nebeske, ljubavi zemaljske; prilozi hrvatskoj nabožnoj književnosti 18. stoljeća*, Disput, Zagreb, 2007.
- Davidias* — István Lőkös: *Marko Marulić: Zsuzsánna; Jeruzsálem városának panasza; Imádság a török ellen, fordította Lőkös István.* –

Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2007 (M. Marulić, *Suzana, Tužen'je grada Hjeropolima, Molitva suprotiva Turkom*. Na mađarski preveo István Lőkös)

Slavić — Nada Gašić: *Mirna ulica, drvored*, Algoritam, Zagreb, 2007.

2009.

Judita — Radoslav Katičić: *Božanski boj: Tragovima svetih pjesama naše pretkršćanske starine*, Ibis grafika, Katedra Čakavskog sabora Općine Mošćenička Draga, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb – Mošćenička Draga, 2008.

Davidias — Matica makedonska, za objavljivanje knjige prijevoda na makedonski jezik Marin Držić: *Komedii i pastorali*, Skopje, 2008.

Slavić — Hrvoje Tutek: *Cirkular*, Naklada Aora, Zagreb, 2008.

2010.

Judita — Leo Rafolt: *Drugo lice drugosti: književnoantropološke studije*, Disput, Zagreb, 2009.

Davidias — Rosanna Morabito i Suzana Glavaš: *Marino Darsa Raguseo: L'avarò*, Argo, Lecce, 2009.

Slavić — Stjepo Martinović: *Oči svete Lucije*, V.B.Z., Zagreb, 2009.

2011.

Judita — Amir Kapetanović, Dragica Malić i Kristina Štrkalj Despot: *Hrvatsko srednjovjekovno pjesništvo: pjesme, plačevi i prikazanja na starohrvatskom jeziku*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb, 2010.

Davidias — István Lőkös: *Pristupi Gjalskom*, Matica hrvatska, Zagreb, 2010.

Slavić — Tanja Mravak: *Moramo razgovarati*, Algoritam, Zagreb, 2010.

2012.

Judita — Stipe Botica: *Biblija i hrvatska tradicijska kultura*, Školska knjiga, Zagreb, 2011.

- Davidias* — Vladimir Bubrin i Vinko Grubišić: »Croatian Renaissance Poetry« i »Croatian Renaissance Plays«, *Journal of Croatian Studies*, XLV-XLVI (2004-2005) i XLVII (2006), *Annual Review of the Croatian Academy of America, Inc.*, New York, 2011.
- Slavić* — Ankica Tomić: *Naročito ljeti*, V.B.Z., Zagreb, 2011.

2013.

- Judita* — Josip Lisac: *Dvije strane medalje (dijalektološki i jezičnopovijesni spisi o hrvatskom jeziku)*, Književni krug Split, 2012.
- Davidias* — (nagrada nije dodijeljena)
- Slavić* — Tamara Bakran: *Mjesečevo cvijeće*, Meandarmedia & Društvo prijatelja knjige »Milivoj Cvetnić«, Zagreb – Hrvatska Kostajnica, 2012.

2014.

- Judita* — Stipe Botica: *Povijest hrvatske usmene književnosti*, Školska knjiga, Zagreb, 2013.
- Davidias* — Franz Posset: *Marcus Marulus and the Biblia Latina of 1489*, Böhlau Verlag, Köln – Weimar – Wien, 2013.
- Slavić* — Karmela Špoljarić: *Nije ovo Twin Peaks*, AGM, Zagreb, 2013.

2015.

- Judita* — Marijana Tomić: *Hrvatskoglagoljski brevijari na razmeđu rukopisne i tiskane tradicije*, Naklada Ljevak, Zagreb, 2014.
- Davidias* — Jugoslav Gospodnetić: *Antun Gustav Matoš: La rose mystérieuse – Tajanstvena ruža*, Dominis publishing, Ottawa, Canada, 2014.
- Slavić* — Goran Gatalica: *Krucijalni test*, Matica hrvatska, Daruvar, 2014.

2016.

- Judita* — Darko Novaković: *U krilu vile Latinke. Rasprave o hrvatskom humanizmu*, Ex libris, Zagreb, 2015.
- Davidias* — Renate Lachmann: *Od ljubavi do nostalgije. Ogledi o hrvatskoj književnosti*, Matica hrvatska, Zagreb, 2015.
- Slavić* — Tanja Belobrajdić: *Crni kaput*, Gradska knjižnica Vukovar, Vukovar, 2015.

2017.

- Judita* — Irena Bratičević: *Via virtutis / Put vrline. Epigramatski opus Rajmunda Kunića (Sv. 2)*, Ex libris, Zagreb, 2016.
- Davidias* — Boris Perić: *Miroslav Krleža: Die Balladen des Petrica Kerempuh*, Bibliothek der Zeitschrift Most / The Bridge, DHK, Zagreb, 2016.
- Slavić* — Kristina Gavran: *Kiša u Indiji, ljetu u Berlinu*, Disput, Zagreb, 2016.

2018.

- Judita* — Drago Šimundža: *Marko Marulić pjesnik i didaktičar*, Književni krug Split, 2017.
- Davidias* — (nagrada nije dodijeljena)
- Slavić* — Luka Vukušić: *Vatra u snijegu*, Ex libris, Zagreb, 2017.

2019.

- Judita* — Josip Bratulić: *Svetost i čovječnost*, Književni krug Split, 2018.
- Davidias* — Boris Perić: *Panorama der zeitgenössischen kroatischen Lyrik*, Most / The Bridge / Die Brücke 1-2/2018, DHK, Zagreb, 2018.
- Slavić* — Monika Herceg: *Početne koordinate*, SKUD »Ivan Goran Kovačić«, Zagreb, 2018.

2020.

- Judita* — Marko Samardžija: *Hrvatska leksikografija: Od početaka do kraja XX. stoljeća*, Matica hrvatska, Zagreb, 2019.
- Davidias* — Leszek Małczak: *Od ideološkoga do subverzivnoga prijevoda: Hrvatsko-poljske kulturne veze od 1944. do 1989*, Alfa, Zagreb, 2019.
- Slavić* — Luiza Bouharaoua: *Jesmo li to bili mi*, Jesenski i Turk, Zagreb, 2019.

2021.

- Judita* — Luko Paljetak, *Književni pretinci*, Matica hrvatska, Zagreb, 2020.
- Davidias* — Maciej Czerwiński, *Čvorovi prijepora. Jezici i znakovi tradicije*, ALFA d.d., Zagreb 2020.
- Slavić* — Lora Tomaš, *Slani mrak*, Hena com, Zagreb, 2020.

U povodu Dana hrvatske knjige, a u sklopu *Marulićevih dana*, Društvo hrvatskih književnika dodijelilo je i tri Zahvalnice:

Bratislavu Lučinu: za izniman prinos u proučavanju hrvatske književne baštine;
Zagreb – Split, 22. travnja 1998.

Mirku Tomasoviću: za izniman prinos u proučavanju hrvatske književne baštine;
Zagreb – Split, 22. travnja 1999.

Ivi Frangešu: za izniman prinos u proučavanju hrvatske književne baštine; Zagreb
– Split, 22. travnja 2000.

MARULIĆEVSKA MREŽNA SJEDIŠTA

Književni krug Split MARVLIANVM

Centar za proučavanje Marka Marulića i njegova humanističkoga kruga:

<https://marulianum.knjizevni-krug.hr/marulianum/>

Blog s podacima o tridesetogodišnjoj povijesti Marulićevih dana:

<https://marulianum.knjizevni-krug.hr/marulicevi-dani-2/>

Programske knjižice Marulićevih dana 1991–2021:

<https://marulianum.knjizevni-krug.hr/trideset-godina-marulicevih-dana/programske-knjizice-md/>

Blog s podacima o dvadeset godina rada Marulianuma (1996–2015):

<https://marulianum20.wordpress.com/>

Blog Pet stoljeća Marulićeva Evangelistara (1516–2016):

<https://mmevangelistarium.wordpress.com/>

Blog Marvlvs et al. (De rebvs Marvlianis et nonnvllis aliis):

<http://marcusmarulus.blogspot.com/>

Marulić ~ Le père de la littérature croate Marko Marulić:

<https://marulic.net/>

Colloquia Maruliana na Portalu znanstvenih časopisa Republike Hrvatske
»Hrčak«:

<https://hrcak.srce.hr/index.php/colloquia-maruliana>

Publikacije uključene u »Hrčak«, pa tako i CM, uvrštene su u međunarodne pretraživače repozitorija slobodno dostupnih znanstvenih radova:

DOAJ – Directory of Open Access Journals (<http://www.doaj.org/>)

Scientific Commons (<http://en.scientificcommons.org/>)

OAIster (<http://oaister.worldcat.org/>)

BASE (<http://www.base-search.net/>)

Virtuelle Fachbibliothek Recht (<http://www.vifa-recht.de/>)

EBSCOhost Humanities International Complete

(<http://www.ebscohost.com/public/humanities-international-complete>)

Od 2017. godine *Colloquia Maruliana* indeksiraju se u bibliografskoj i citatnoj bazi podataka Scopus (<https://www.scopus.com/sourceid/21100837393>)

Marulić Days 2022

Colloquium Marulianum XXXII

Split,
22–23 April 2022

COLLOQVIVM MARVLIANVM XXXII

Organised by:

Split Literary Circle – *Marulianum*
and
Department of Classical Philology,
Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb,
Project *Croatian Manuscript Culture: Works, Scribes, Collections*
(Croatian Science Foundation)

KNJIŽEVNI KRUG SPLIT
MARVLIANVM

 Filozofski fakultet
Sveučilište u Zagrebu

Split, Croatia, 22–23 April 2022

Conference venue:
Ethnographic Museum Split, Iza Vestibula 4

FRIDAY, 22 APRIL

Moderators: Bratislav Lučin and Gorana Stepanić

9.30 Ethnographic Museum Split

Trpimir Vedriš (Zagreb): The Invention of Apostolic Origin in the Shadow of the Turkish Threat: Traces of Humanist Hagiography in Fifteenth Century Nin

Luka Špoljarić (Zagreb): The Beginnings of the Humanist Movement in Šibenik

Tomislav Bogdan (Zagreb): *Odiljam se* and the *Dipartita* Tradition

Ivan Lupić (Rijeka): Hanibal Lucić and Ragusa

11.30 – 12.00 Coffee break

- Borna Treska (Pisa):** The *Rime* (1599) of Michele Monaldi
Neven Jovanović (Zagreb): Daniele Clario to the Archbishop of Dubrovnik about Epidaurum, 1505
Silvia Fiaschi (Macerata): The Lexicographic Interests of Ilija Crijević (Aelius Lampridius Cerva): Preliminary Enquiries
Leon Cvitić (Zagreb): The Antique Models of Feliks Petančić

SATURDAY, 23 APRIL

Moderators: Neven Jovanović and Violeta Moretti

9.30 Ethnographic Museum Split

- Josip Vučković (Zadar):** Latin and Italian Models for the Treatises about Prayer in the *Florentine Miscellany*
Miroslav Palameta (Mostar): *Judita* in the Mirrors of the *Evangelistary* and the *De institutione*
Branko Jozić (Split): *Specchio d'esempi*: Another Contribution to the Reception of Marko Marulić
Violeta Moretti (Pula): The Tactics of Self-Representation of Bernardin Frankapan in *Oratio pro Croatia* of 1522.

11.30 – 12.00 Coffee break

- Bratislav Lučin (Split):** To the Last Breath: Tranquillus Andronicus to Pope Pius V.
Dora Ivanišević (Osijek): Antun Medo: A Biographical Sketch and the Form, Reasoning and Repertoire of Authorities of His Works

Gorana Stepanić (Pula): Whom Did Nikola Vitov Gučetić Actually Read: New Information about the Sources in the *Commentaries on the First Book of Aristotle's "Art of Rhetoric"*

Vlado Rezar (Zagreb): A Contribution to the Bibliography of Croatian Renaissance Humanism: Gabriel Leporinus Pharensis (*fl.* 1568)

SUMMARIES

Tomislav Bogdan

University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences

ODILJAM SE AND THE *DIPARTITA* TRADITION

The poem *Odiljam se / I am departing* of unknown authorship from the *Miscellany of Nikša Ranjina* is one of the best known lyric poems of older Croatian literature. It was registered in the first, older part of the *Ranjina Miscellany* and its due place is among the very oldest layers of the Dubrovnik Renaissance lyric, among those that, from all accounts, were written at the end of the 15th or right in the beginning of the 16th century. The enamoured male figure in the poem addresses his lady, bidding farewell to her on account of his departure on a distant journey. Since there is an attempt to maintain a relationship already established, one that might be interrupted by external factors, it is clear that *Odiljam se* is not a Petrarchan poem about unrequited love. There are the following prevailing opinions in the literary history discipline about the poem: a) its composition was much influenced by the folk lyric, and its metre is a version of that of the *bugarštica*; b) the anonymous author shows a pronounced skill and competence in language and expression; c) the poem should be looked at among other things because of the conception of male-female relations that it features, directly correlated with the oldest traditions of European vernacular literature, primarily with the medieval Crusader poem. Recently, Zoran Kravar cast doubt on some of these claims, and in this paper I shall endeavour to reject all of them completely. I shall attempt to prove that it is more reasonable to link the origin of this well-known poem with the Italian poetry of the turn of the 15th and 16th centuries, particularly with courtly poets and the tradition of *dipartita*, poems that were popular at the time and treated the theme of lovers' parting. Although the paper will proffer a new reading of just a single poem, the issues that will be raised in this reading are important for the study of early Dubrovnik Renaissance literature as a whole. There are, for example, issues about the discourses of love that appear in the oldest of our lyrics written by known authors and their interrelations, the possible performative nature of at least some of these lyrics and the role of folk poetry and vernacular culture in their origins.

Leon Cvitić

University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences
THE ANTIQUE MODELS OF FELIKS PETANČIĆ

It has already been established that in composing his reports on the history and organisation of the Ottoman Empire, Feliks Petančić was not entirely original. For instance, it is known that he borrowed his strategic plan for an attack on the Turks entitled *Quibus itineribus Turci sint aggrediendi* almost word for word from the relatively unknown work *Quos terrarum limites, quasve gentium regiones adeant in Turcos expeditionem affectantes et ex quibus Dalmatiae finibus iidem barbari in Germanorum agros excursionses faciant* written by the Bishop of Ulcinj, Martin Segon. Whole sections that have been shown to have been taken from the work *Ottomanorum familia seu De Turcarum imperio historia* by the Graeco-Venetian humanist Niccolò Sagundino were put into Petančić's *Historia Turcica*. So blatant was Petančić in his borrowing that he even took the dedication from Sagundino, merely changing the addressee. And yet, almost certainly because until quite recently the work was accessible only in manuscript, nothing has been said to date about the Antique models of *Historia Turcica*.

The objective of the present paper is to give a review of Antique works and authors that can be shown to have furnished Petančić with linguistic material and stylistic promptings. First to be discussed will be authors whose influence in *Historia Turcica* can be identified in just the occasional lifted phrase or word. Then attention will be focused on a source from which Petančić most of all borrowed, in some places whole paragraphs. This is the work *Historiae Alexandri Magni* by Roman historian Quintus Curtius Rufus, which is interesting, for this is an author whose importance and literary quality have been much disputed by critics. The paper will endeavour to answer the question of what Petančić might have hoped to achieve by including given episodes of Rufus' history of Alexander the Great in his work.

Silvia Fiaschi
University of Macerata – Humanities Studies Section
THE LEXICOGRAPHIC INTERESTS OF ILIJA CRIJEVIĆ (AELIUS
LAMPRIDIUS CERVA): PRELIMINARY ENQUIRIES

Ilija Crijević (Aelius Lampridius Cerva) was without doubt one of the central figures in the intellectual panorama of European humanism in the last decades of the 15th and in the early 16th century, exemplifying the fruitful relations between the two coasts of the Adriatic that were in that period so stimulating to cultural exchange and development. In the vast literary oeuvre of Crijević – into which in recent times research has been conducted by Irena Bratičević, who, along with many new insights, has provided a comprehensive picture of the manuscript tradition and the problems related to it – poetry is the component that has to date drawn the most attention of scholars, of course also because Cerva, as is well known, was poet laureate. Important studies by authors like Stanko Škunca and Darko Novaković have brought out the particular features of form and content of his verses. But it seems that some other forms of his intellectual profile have perhaps been neglected, such as his interests in lexicography, which were certainly connected, and need to be correlated, with his lectures (perhaps *obtorto collo*) in the Dubrovnik public school (1497–1504). This paper will be concerned with this topic, dwelling particularly on the weighty *Lexicon* that Ilija Crijević compiled, today kept in manuscript in the Biblioteca Nazionale Marciana, Lat. Z. 486 [= 1996]). Attention was long ago drawn to it by Giuseppe Praga, but it has not previously been the subject of any particular scholarly research.

Dora Ivanišević
University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences
ANTUN MEDO: A BIOGRAPHICAL SKETCH AND THE FORM,
REASONING AND REPERTOIRE OF AUTHORITIES OF HIS WORKS

Antun Medo Kalos or Kaloš (Antonius Medus Callos; Dubrovnik, ? – Dubrovnik, 1603) was a commoner merchant and amateur philosopher from Dubrovnik whose philosophical *floruit* fell within the last decade of the 16th century. Medo's oeuvre comprises three works in Latin published at the very end of the 16th century in Venice, at the printer Francesco Bariletto: *Interpretation*

of the twelfth book of Aristotle's "Metaphysics" (*In librum duodecesimum Metaphysicae Aristotelis expositio*, 1598), *Interpretation of the seventh book of Aristotle's "Metaphysics"* (*In librum septimum Metaphysicae Aristotelis expositio*, 1599) and *Some animadversions on the "Predicables" of Porphyry* (*Quaedam animadversiones in Praedicabilia Porphyrii*, 1600). They make him one of the main representatives of Late Renaissance Aristotelianism in Dubrovnik.

Little is known of Medo, and until quite recently the main sources of information about his life were paratexts in his books and epigrams of his teacher and friend Didak Pir (Didacus Pyrrhus Lusitanus). These biographical details are supplemented with archival records discovered in the State Archives in Dubrovnik (the most important are the marriage contract between Medo and Maria, daughter of Paškval Matulinović of 1579, and Maria's will of 1620). On the foundation of this material, in the first part of the paper, reviewed and supplemented biographical details about Medo are set forth. The second part of the paper is dedicated to Medo as philosopher. Using the example of his *Interpretation of the twelfth book of Aristotle's "Metaphysics"* and his *Animadversions on the "Predicables"* (the work of the Late Antique Platonist Porphyry that up to the Renaissance comprised the foundation of the mandatory philosophical curriculum), an endeavour is made to show the link between the forms of the two commentators, Medo's goals and the procedures of his argumentation. Among them, the most featured are the resort to authority and polemical strategies directed against Porphyry and the "usual manner of philosophising". The only and indisputable authority is Aristotle, and in both works, in line with these texts of Medo's, the leading texts in terms of quotation are firstly the *Metaphysics* and the logical works of the *Organon*. The paper will endeavour to determine which Latin translations and editions Medo used.

Neven Jovanović

University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences
DANIELE CLARIO TO THE ARCHBISHOP OF DUBROVNIK ABOUT
EPIDAURUM, 1505

In Vatican MS Ott. lat. 707 on ff. 234–239 (constituting a separate quire) there is a letter, most probably in his own hand, from the humanist of Parma Daniele Clario sent from Dubrovnik on October 15, 1505, to Giuliano Maffei, recently elected archbishop of Dubrovnik. The letter has been described previously

bibliographically (*Codici latini datati della Biblioteca apostolica vaticana*, 1997), but has been overlooked in any study of Renaissance and humanist Dubrovnik. It can be seen to have had two objectives. It gives information about the Antique roots of Cavtat, or Epidaurus/Epidaurum, and, on behalf of the Dubrovnik community, urges the archbishop to visit his city. Maffei, archbishop from 1505 (he died in 1510) never went to Dubrovnik. In its style and content, the letter demonstrates Clario's humanist education and sensibility, his competence as a Graecist and tells of the moment in which a humanist took over the duty of chancellor of the Republic.

Branko Jozić

Marulianum, Split

**SPECCHIO D'ESSEMPI: ANOTHER CONTRIBUTION
TO THE RECEPTION OF MARKO MARULIĆ**

Just how they are received tells of the interest that the works of an author arouse. In the case of Marulić, it is impressive indeed, particularly in the 16th and 17th century. This is confirmed by the number of editions (in the originals and in translations) and the number of his books in the holdings of libraries worldwide. In 2011, Darko Novaković started up a new chapter of research in his paper “Marulić in the proto-encyclopaedias of the 16th and 17th centuries”. The presence of the Split author in reference works that compile various kinds of knowledge is an important indication of one kind of reception of his works.

Here I wish to draw attention to a previously unobserved compendium entitled *Speculum exemplorum*, a collection of moralistic instances that was an undoubted publishing success; by 1747, including originals, re-workings and translations, it went through more than 30 editions. The first time, it was published anonymously (Deventer, 1481), but later on it was linked to the name of the printer Gilles Goudsmid (Aegidius Aurifaber, 1485–1558). Nevertheless, according to the examples listed in *Distinctio X*, some of which were known to the compiler only from oral sources, it is thought that the compiler was Johannes Busch (1399–1479 or 1480). In three editions from Hagenau (1512, 1515 and 1519) a longer title appears: *Speculum exemplorum omnibus christicolis salubriter inspiciendum ut exemplis discant disciplinam*. In 1603 and after there are several editions entitled *Magnum speculum exemplorum ex plusquam sexaginta autoribus pietate, doctrina*

et antiquitate venerandis, variisque historiis, tractatibus et libellis excerptum ab anonimo quodam, qui circiter annum Domini 1480 vixisse deprehenditur. The name of Joannes Maior (1542–1608) is given as the editor. In Major’s editions, at the front there is a list of authors from whom the examples are taken, and among them we can find Marulić; in the text itself, we have been able to identify just one piece, from his *De institutione*.

The paper will consider a spin-off in Italian entitled *Specchio d’esempi da diuersi santi auttori estratto* (Venice, 1583; up to 1679, thirteen editions), which, judging from the dedication, was edited by Euangelista Ortense (at work around 1580). The collection contains examples for 135 concepts in alphabetical order (from *Accidia* to *Voto* and *Hymilita*) and at the end several other “*esempi diuersi*” are added). Half of these terms are identical to those in the *Distinctio IX*, the previously mentioned Latin compilation that Ortense clearly made use of. But what is for us more important is that he several times dipped into Marulić’s *De institutione*, sometimes taking almost whole chapters from it. These places will be identified, the similarities to and differences from Marulić’s text discussed, and then some uncommon features, and an attempt will be made to establish whether the prototype was the Latin original or the Italian translation of Remigio Fiorentino.

Bratislav Lučin

Split

TO THE LAST BREATH: TRANQUILLUS ANDRONICUS TO POPE PIUS V

The life of Franciscus Tranquillus Andronicus (Frane Trankvil Andreis, 1490–1571), humanist of Trogir, was much occupied, up to the mid-16th century, with journeys of diplomacy in the service of various rulers and magnates as well as by his endeavours to be acknowledged as a writer. His commitment to the anti-Turkish cause and calls for the unification of Europe were expressed in many orations and poems; in his dialogues, however, he on the whole treated philosophical topics. Although he withdrew from public life in his sixties and dwelt in his native city, Andreis continued to keep an attentive eye on the political events of his time, particularly on the advances the Ottomans were making in eastern Europe and the Mediterranean. Never ceasing to be appalled by the deviations of the Catholic Church (its accumulation of wealth, its simony and nepotism) and by the dissensions among and the calculations of the heads of European states as far

as military resistance to the Ottoman conquests was concerned, the aging Andreis placed his hopes in Pope Pius V (1566–1572), writing enthusiastically about him to Antun Vrančić in February 1570. At some point during winter 1570/1571, in the critical period when the pope was attempting to forge a military alliance of Catholic states (the Holy League) against the Ottoman Empire, the Turkish army meanwhile unrelentingly attacked Famagusta, the last Christian stronghold on Cyprus, Andreis wrote a fairly long epistle entitled *Summo pontifici Pio V*. The letter voiced unsparing criticism of the Church and its prelates as well as of the secular rulers and determinedly warned the pope that it was up to him to establish as a matter of urgency the proper operational priorities: more important than the fight against the heretics, i.e. the Protestants, was a strong and united military resistance to the Ottomans on land and by sea.

It is not known if this text – very likely the last work of the Trogir humanist – actually reached the addressee, but it is known that the writer's nephew, Frane Andreis, had one of the two copies of the original in 1576. In 1577 the copies got into the hands of the Venetian Inquisition, which initiated proceedings against Frane Andreis for possessing heretical writings, as well as against the author, the long since deceased Tranquillus Andronicus. The documents of the proceedings are kept in the State Archives in Venice, in the fonds of the Holy Office (envelope 41). In addition to the numerous witness statements and other writings, one of the two mentioned copies of Andreis' epistle is to be found here, by this means preserved to this day. Particular interest is given to this manuscript copy by an unexpected paratext – the comments of the Inquisitor written in the margins. Although in scholarly literature (Silvano Cavazza, Gábor Barta) the contents of the epistle to Pius V and the context in which it came into being have been depicted, it still has not been published. The purpose of this paper is additionally to illuminate the circumstances in which it was written and the fate of the manuscript, to present not only Andreis political viewpoints but also the literary aspects of the epistle and to offer a first edition of it.

Ivan Lupić
University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences
HANIBAL LUCIĆ AND RAGUSA

Hanibal Lucić's attitude toward Ragusa, and especially toward Ragusan literature, continues to attract the attention of scholars. While some see Lucić as primarily an active advocate for a larger literary community built on the commonality of the Croatian language, others understand him to be predominantly fascinated by the aristocratic model of Ragusan government, especially considering the bloody feuds between the patricians and the commoners that raged on the island of Hvar in the second decade of the sixteenth century. This paper strives to contribute to the existing debate by bringing into discussion previously unconsidered parts of Lucić's literary oeuvre, particularly his Italian sonnets, but also by examining Lucić's political views through the lens of his multifaceted engagement in the communal life of Hvar.

Violeta Moretti
University of Pula, Faculty of Humanities and Social Sciences
THE TACTICS OF SELF-REPRESENTATION OF BERNARDIN
FRANKAPAN IN *ORATIO PRO CROATIA* OF 1522.

Oratio pro Croatia or *An Oration for Croatia* is a propaganda pamphlet of 1522 consisting of a dedicatory letter to the pope and three speeches of Duke Bernardin Frankopan. He delivered them in Nuremberg before magnates and dignitaries of the Holy Roman Empire, their purpose being to elicit assistance for the struggle against the Ottomans. In particular the pamphlet was supposed to serve as a promotional means in the fomenting and shaping of an anti-Ottoman mood. But neither viva voce nor written appearance was able to ensure a resounding success for Bernardin's diplomatic mission, notwithstanding the fact that it was part of the coordinated endeavours of the Croatian, Hungarian and papal envoys. The present paper will present, contextualise and interpret the self-presentation techniques that Duke Bernardin employed in the *Oration for Croatia*, pursuant to a definition of self-representation as behaviour the purpose of which is to create, preserve or transform an impression of the self in the minds of others. The concept of self-presentation comes from social psychology, which considers

it a fundamental characteristic of social behaviour; self-presentation includes ingratiation, self-promotion, exemplification, intimidation and supplication. Since they affect the impression created in the minds of the recipients, they are in general an important factor of social success. The concrete employment of the tactics that are exemplified in the *Oration for Croatia* will be shown taking into account the current level of knowledge about the social rituals of Bernardin's age, as well as about the rhetorical procedures characteristic of speaking in public. Since we are in fact dealing with a written text, in the paper we shall set forth the verbal tactics, the emphasis being placed on an analysis of the linguistic means used to achieve them. Among the tactics mentioned above, in Bernardin's speech the following are to be seen: ingratiation, the objective of which is to present the self as an attractive and acceptable person; self-promotion, aimed at creating a public identity founded on a presentation of abilities, skills, achievements and so on; exemplification, creating an image of the self as an exemplary, moral and trustworthy person, person of integrity and so on. Intimidation, the tactic of presenting the self as a dangerous character does not figure in the *Oration for Croatia*, while on the other hand supplication, aiming to be seen as helpless and weak in the face of a superior adversary, is crucial in the argumentation of the search for support in the battle against the Ottomans.

Miroslav Palameta
Mostar, Bosnia and Herzegovina
*JUDITA IN THE MIRRORS OF THE EVANGELISTARY
AND THE DE INSTITUTIONE*

The Christian component of Marulić's Croatian epic, particularly in its moral aspects, is clearly mirrored in his Latin books, the *De institutione* and the *Evangelistary*. The first contains pithy moral projections of almost all the major figures of *Judita* while the second reflects the entire moral build of the poem. The definition of prudence from the beginning of the poem can be recognised as a trace of this Aristotelian ethical topos from some of the statements advanced in the *Evangelistary*. Several of the phrasemes that in previous *Judita* reception have been considered mere compromises for the sake of making rhymes turn out to be, in examples from the *Evangelistary*, calques from Latin Biblical discourse. Facial expressions, gestures and body language that are referenced in the same context

as manifestations of human vices and virtues throw light on similar aspects in the characterisation of the dramatis personae of Marulić's Croatian poem. Detailed attention will be devoted to lengthy Latin units about humility and pride, about the moral antithesis, then, on which the fable of the poem is developed. Following up these correspondences, the paper will also refer to newly observed aspects taken from the Thomistic tradition, which in variations are particularly repeated in prayer sequences. Since it is in this context, in the unit that in the *Evangelistary* discusses the sin of pride, that Marulić's comprehensive reflections about the current Turkish conquests of Christian lands are given, the issue of whether the poet in his very conception of the poem and in his choice of the Biblical theme had in mind the current events of that time and the possible reconciliation of the opposing opinions about the allegory of *Judita* will be reconsidered.

Vlado Rezar

University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences
A CONTRIBUTION TO THE BIBLIOGRAPHY OF CROATIAN
RENAISSANCE HUMANISM: GABRIEL LEPORINUS PHARENENSIS
(*FL.* 1568)

Among the hundred or so texts printed by Viennese publisher and printer Caspar Stainhofer (1565–1576), just two philosophical-cum-medical treatises were to see the light of day: *Dialogus de immortalitate intellectivae animae secundum Aristotelem* 1566 and *Commentarii in primum et secundum librum Aphorismorum Hippocratis* 1568. The author of these editions is the mainly unknown Gabriel Leporinus, but there is no doubt that, as is confirmed by his demonym Pharenensis/Pharius, he is a member of the Hvar patrician clan of Zečković (Leporino). In the edition, the author does not have much to say about himself, but the frequent mentions of the teacher whose lectures he attended as a youth show that like many other Dalmatian Croats he was an alumnus of Padua University. The Padua student booklets available today to everyone easily confirm this. Leporinus, in the age when the two disciplines were closely linked together, became a doctor of philosophy and medicine (*artium et medicinae doctor*), and thanks to his degree from what was then the most prestigious medical university centre and to his closeness with Antun Vrančić, in the 1560s Leporinus was being engaged as physician in the service of the Habsburg family in Vienna.

Remarkably, in spite of his undoubted expert knowledge and the elegant language and style of the treatises, Leporinus' work left no traces in later literature. One can only speculate as to whether the fault lies with the small print order of the insufficiently influential Viennese printer or the fact that Leporinus was just one of many authors who at that time printed works on the same subjects. In more recent times, because of the poor reception in previous centuries, his two books have flown under the radar even in the monumental list of editions of Croatian Latinists of the estimable bibliographer Šime Jurić. Nor is he mentioned in the prime study of our students in Padua by the most important Croatian medical historian Mirko Grmek. Leporino's name is thus today a complete unknown in Croatian history, whether of literature, philosophy or medicine. This is quite unfitting, we would say, for he was a physician who had been taught by the leading medical authorities of the time, a philosopher whose works slot comfortably into the mosaic of Croatian Renaissance philosophical thinking, in addition a writer whose literary idiom was up to the highest standards of humanist prose. The paper will endeavour additionally to bear out these claims.

Gorana Stepanić

Juraj Dobila University of Pula

WHOM DID NIKOLA VITOV GUČETIĆ ACTUALLY READ:
NEW INFORMATION ABOUT THE SOURCES IN THE *COMMENTARIES*
ON THE FIRST BOOK OF ARISTOTLE'S "ART OF RHETORIC"

Dubrovnik patrician, lawyer and philosopher Nikola Vitov Gučetić (Nicolò Vito di Gozze, 1549–1610) is the author of commentaries on the first book of Aristotle's *Rhetoric* (*Nicolai Viti Gozzii Maioris, patritii Reipublicae Ragusinae ex Academia insensatorum, in primum librum Artis rhetoricorum Aristotelis commentaria*, Bibliotheca Vaticana, Urb. Lat. 1219, 1600–1610?). About a fifth of this long text (272 folios of handwritten text, 110,236 words) is occupied by quotations or paraphrases of numerous sources, ancient and contemporary. Just a decade ago at Marulić Days I gave a talk (later published in *Colloquia Maruliana* XXII) in which I identified 170 authors whose works Gučetić either quotes or refers to. On this occasion I shall discuss some new information related to the *Quellenforschung* of Gučetić's *Commentaries*. Technical advances that have made texts, including both manuscripts and editions, more accessible and searchable

provide new opportunities for seeing how Gučetić employed such a large number of citations, works, authors and books, which sources he really did use, to what extent he explicitly adduced them and which of them he might have actually possessed.

Luka Špoljarić

University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences
THE BEGINNINGS OF THE HUMANIST MOVEMENT IN ŠIBENIK

As was the case with other larger communes of Dalmatia, Šibenik too by the mid-15th century witnessed the emergence of a circle of people that began to take an interest in the humanist movement emerging in Italy and to accept its ideas. “Then barbarianism was suppressed and Latin politeness began to flower”, a few decades later the Šibenik humanist Juraj Šižgorić proudly claimed, pointing out the beneficial effect of Venetian rule on the development of his native town. Today the image of the Šibenik humanist circle has been formed mainly on the basis of Šižgorić’s works, above all the chorography *De situ Illyriae et civitate Sibenici* (from which the said quote comes from) and from the collection of youthful poems printed in Venice in 1477, containing several epistles addressed to his fellow citizens. However, notwithstanding the importance that is justifiably attributed to Šižgorić’s older fellow citizens and friends, such as Ambroz Mihetić and Jakov Naplavić, the intellectual activities of these two and other learned people of the Šibenik commune have gone largely unexplored and/or uncontextualised. This talk will shed light on the process of the diffusion of the humanist movement in Šibenik, identifying its leading personalities, illustrating the circulation of manuscripts of ancient and humanist authors and tracing the ever increasing presence of Ciceronian oratory in public life.

Borna Treska
Scuola Normale Superiore, Pisa, Italy
THE *RIME* (1599) OF MICHELE MONALDI

The collection of poems called *Rime* of Michele Monaldi (1540–1592), a poet from Dubrovnik, was posthumously published in Venice in 1599 by the typographer Altobello Salicato. The same year in Venice, also at Salicato's, Monaldi's philosophical dialogues about wealth and about metaphysics and a dialogue about beauty that, judging from the frontispiece, was also printed that year in Venice, but this time at Francesco Bariletto's. *Rime* was published as a separate book and not together with the dialogues, as claimed in the literature. This is shown by the dedicatory epistles and other para-texts of Monaldi's works, prepared for the press by his nephew Marino Battitorre.

Starting off from the editorial backdrop of Monaldi's work, and from the material features of the printed books that contain his works, particular attention will be devoted to Monaldi's *Rime*, in the context of poetry in Italian in Dubrovnik and Dalmatian literature of the 16th century. *Rime*, unlike the philosophical dialogues, has not been studied very systematically. This paper will analyse the structure of *Rime* as compared with other poetic collections in Italian in Dubrovnik and Dalmatian literature of the 16th century, their coherence with respect to theme and motif, as well as other internal dynamics. In addition, it will endeavour to discern whether Monaldi sets up intertextual connections between his poetic and his philosophical oeuvre and whether he applies in his poetic compositions, among other things, his theoretical postulates about the beauty of poetry that he put forward in the eighth dialogue of the work *Irene, ovvero della bellezza*. In addition to the purely literary analysis of the *Rime*, the research will also cover some insufficiently studied intellectual contacts between Italy on one hand and Dubrovnik and Dalmatia on the other in the second half of the 16th century, contacts that Monaldi was involved in, as shown by his poems addressed to Italian and Dubrovnik intellectuals, most of whom figured in the *Accademia dei Concordi*.

Monaldi has to date been known exclusively as a poet writing in Italian. I shall show that Monaldi also wrote Latin verse and highlight new manuscript evidence in which there are previously unknown Monaldi Italian and Latin verses dedicated to the Archbishop of Dubrovnik Lodovico Beccadelli (1501–1571), telling of Monaldi's intellectual contacts and the literary polyglottism that marked Renaissance literary culture in both Dubrovnik and Dalmatia.

Trpimir Vedriš

University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences
THE INVENTION OF APOSTOLIC ORIGIN IN THE SHADOW
OF THE TURKISH THREAT: TRACES OF HUMANIST HAGIOGRAPHY
IN FIFTEENTH CENTURY NIN

The results of recent research have necessitated the re-examination of the historiography concerning the origins of the veneration of the patron saints of Nin. The need for revision does not refer just to the (pseudo) apostolic tradition of the Church in Nin but also to more recent interpretations that find the beginnings of the cult in the Early and perhaps even in the High Middle Ages. As this research has shown, a considerable part of the reconstruction to date has been based on several erroneous premises, the most problems being caused probably by that concerning the venerability of the cult of St Marcella. Realisation of the fact that there is in fact no trustworthy evidence of her cult before the 15th century meant it was possible to reinterpret the circumstances of her induction into the Nin pantheon of saints. Location of the appearance of the earliest relevant testimonies to the middle, if not to the second half, of the 15th century permits a new interpretation of the possible role of the bishops of the time in the formation of what was later called the Nin tradition. It is my intention, endeavouring to throw light on the origin of the Nin hagiography, that is, the identity of the Nin patron saints, to consider an interpretation according to which the cult of these saints – in its later expanded and well-known shape – is in fact nothing but the fruit of the invention of a tradition of the late 15th century. Accordingly, the paper will focus in particular on the origin of the St Marcella hagiography and its adaptation to the Nin context, while providing a new interpretation of the transformation and confusion of identifies of two older patron saints, St Ambrose and St Anselm. Placing the discussion in the context of the rule of the Church in Nin of the bishops Natal Zorzi (1436–1462), Jakov Bragadin (1462–1474) and Juraj Divnić (1479–1529) opens up the issue of the influence of humanist writings and worldviews on the formation of the local liturgical tradition and accordingly of the collective memory of a medieval commune the fragile existence of which was being called into question by the looming shadow of the Ottomans.

Note: This work has been fully supported by Croatian Science Foundation under the project UIP-2019-04-8226 Adriatic Maritime Pilgrimages in Local, National and Transnational Context.

Josip Vučković
University of Zadar, Department of Croatian Studies
LATIN AND ITALIAN MODELS FOR THE TREATISES ABOUT PRAYER
IN THE *FLORENTINE MISCELLANY*

In this paper, I will present models for treatises about prayer that have survived on ff. 52r–77v of the *Florentine Miscellany* (Florence: Biblioteca Medicea Laurenziana, sign. Ashb. 1582). I will refute a recent claim by Zvonko Pandžić that the treatises are “paraphrases” of *Zardin od molitue* (Zagreb: NSK, sign. R6633), which is a translation of the Italian book *Zardino de oration fructuoso*. So far, I have established the following: (i) Herolt’s sermon “De oratione”, written for the Sunday preceding the Rogation Days and included in the collection *Sermones discipuli de tempore et de sanctis* under no. 64, was a model for the segment on f. 52r–52v. (ii) “De adoratione, vel de modis orandi” from the collection of Gabriel da Barletta’s Lenten sermons (*Sermones quadragesimales*) was a model for the text on ff. 53r–61v. (iii) *Rosario della gloriosa vergine Maria*, a devotional book written by Alberto da Castello, was a model for the treatises on *Our Father* (ff. 61v–74v) and *Hail Mary* (ff. 75r–77v). Here I should note that the same da Castello’s book was also the model for the following chapter of the *Florentine Miscellany*, which contains a miracle about the Rosary (ff. 77v–80v) and several meditations about heavenly glory (ff. 80v–83r).

Note: This work has been fully supported by Croatian Science Foundation under the project IP-2020-02-5611 Premodern Croatian Literature in European Culture: Contacts and Transfers.

E-adrese sudionika znanstvenog skupa

Email addresses of the participants of the conference

Tomislav Bogdan
tbogdan@ffzg.hr

Violetta Moretti
vmoretti@unipu.hr

Leon Cvitić
lcvitic@ffzg.hr

Miroslav Palameta
miropal@yahoo.it

Silvia Fiaschi
silvia.fiaschi@unimc.it

Vlado Rezar
vrezar@ffzg.hr

Dora Ivanišević
dora.ivanisevic2019@gmail.com

Gorana Stepanić
gstepanic@yahoo.com

Neven Jovanović
neven.jovanovic@ffzg.unizg.hr

Luka Špoljarić
luka.spoljaric@ffzg.unizg.hr

Branko Jozić
marulianum.split@gmail.com

Borna Treska
borna.treska@sns.it

Bratislav Lučin
bracolucin2@gmail.com

Trpimir Vedriš
tvedris@gmail.com

Ivan Lupić
ivan.lupic@uniri.hr

Josip Vučković
josipvuckovic@yahoo.com

SADRŽAJ

Kalendar zbivanja	3
<i>Colloquium Marulianum XXXII</i>	5
Raspored izlaganja	5
Sažetci i podatci o sudionicima skupa	9
<i>Macaronica Croatica</i> , priredio i preveo Šime Demo (Književni krug Split – <i>Marulianum</i> , Split, 2019)	28
Pavao Ritter Vitezović: <i>Epistolae metricae</i> , izdanje i uvodna studija Violeta Moretti i Gorana Stepanić, Književni krug Split – <i>Marulianum</i> , 2019)	29
Irena Bratičević i Ivan Lupić: Predstavljanje projekta <i>Hrvatska rukopisna kultura: djela, pisari, zbirke</i> (Hrvatska zaklada za znanost)	30
<i>Colloquia Maruliana XXXI</i> (2022): Sadržaj / Contents	31
Nagrade Dana hrvatske knjige	33
Pravilnik	33
Do sada nagrađeni	34
Marulićevska mrežna sjedišta	41
<i>Colloquium Marulianum XXXII</i>	43
Conference schedule	44
Summaries	47
E-adrese sudionika skupa / Email addresses of the participants of the conference	62

Izdavač:
Književni krug Split – *Marulianum*
Ispod ure 3, Split
<http://marulianum.knjizevni-krug.hr/marulianum/>

Za izdavača:
Marko Trogrlić

Ovu knjižicu uredili:
Branko Jozić i Bratislav Lučin

Prijevod na engleski:
Graham McMaster

Tisak:
Dalmacija papir – Split

Tiskanje završeno u travnju 2022.